

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพระดับบุคคลและระดับภาควิชาของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีรายละเอียดของการนำเสนอตามหัวข้อ ดังนี้

1. แนวคิดของการพัฒนาระบบ
2. แนวคิดของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา
3. องค์ประกอบคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา
4. วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดของการพัฒนาระบบ

ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษานั้นสิ่งหนึ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาในระดับต่อไปคือคำว่า ระบบ (System) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของคำว่า ระบบ ในลักษณะต่าง ๆ มีรายละเอียด ดังนี้

ความหมายของคำว่า ระบบ

เบเดียน (Bedeian, 1993) เสนอว่า ระบบ หมายถึง ชุดของส่วนประกอบย่อยที่มีการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependent Parts) ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

โกวิธน์ เทศบุตร (2545, หน้า 14) ได้ให้ความหมายว่า ระบบเป็นได้ทั้งนามธรรม หรือรูปธรรม การอธิบายทางนามธรรมเกิดจากแนวคิดที่ได้มีการจัดเรียงลำดับของสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน เช่น ระบบทฤษฎี (ว่าด้วยศาสนา) ที่มีความคิดเกี่ยวกับพระเจ้า และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า สำหรับระบบทางรูปธรรม หรือระบบทางกายภาพจะประกอบด้วยชุดของส่วนประกอบที่ต้องทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง

พงศ์เทพ จิระโร (2546) ให้ความหมายของคำว่า ระบบ ว่าหมายถึง กลุ่มขององค์ประกอบที่ร่วมกันทำหน้าที่ทั้งเกี่ยวเนื่องกันและอิสระต่อกันเพื่อทำให้บรรลุถึงผลลัพธ์ หรือวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คาดไว้หรือตั้งไว้

จากที่กล่าวมาพบว่า นักวิชาการต่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ระบบเป็นกลุ่มขององค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน สำหรับส่วนที่มีความแตกต่างกันออกไปบ้าง เช่น บางท่านเน้น

ให้เห็นว่าแต่ละองค์ประกอบทำหน้าที่อย่างเป็นอิสระต่อกันแต่มีหลายท่านระบุว่า แต่ละองค์ประกอบมีความเกี่ยวเนื่องกัน หรือต่อเนื่องกัน ซึ่งเป็นไปตามบริบทของผู้กล่าวถึงนั้น ๆ ในที่นี้ผู้วิจัยจึงให้นิยามคำว่าระบบว่า หมายถึง กลุ่มขององค์ประกอบที่ร่วมกันทำหน้าที่ทั้งเกี่ยวเนื่องกัน และอิสระกัน เพื่อให้บรรลุถึงผลลัพธ์ หรือวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คาดไว้ หรือตั้งไว้

องค์ประกอบของระบบ

องค์ประกอบเป็นภารกิจหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเพื่อให้ระบบสามารถดำเนินไปจนบรรลุผลสำเร็จ โดยมีผู้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับเรื่ององค์ประกอบของระบบไว้ดังนี้

สมิท (Smith, 1982) เสนอองค์ประกอบของระบบไว้ดังนี้ คือ

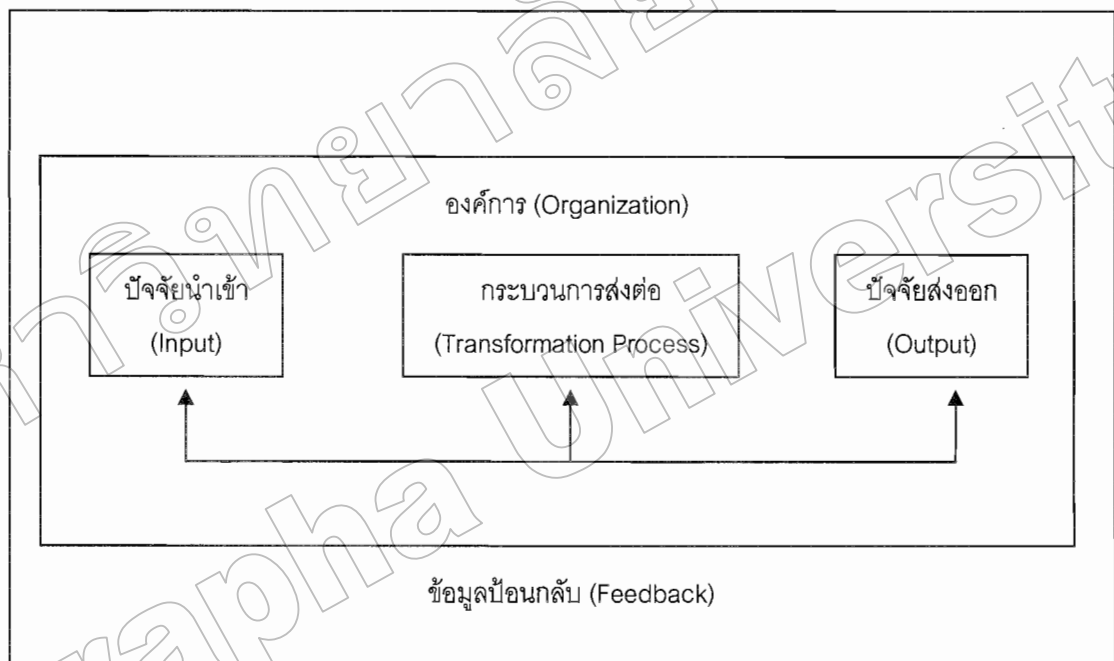
1. ปัจจัยนำเข้า (Inputs) หมายถึง วัสดุแหล่งข้อมูลวัตถุดิบต่าง ๆ ที่จะนำเข้าไปในระบบ
2. กระบวนการ (Process) หมายถึง ขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำงานของระบบเป็นการจัดกระทำกับตัวปัจจัยนำเข้า
3. ผลผลิต (Output) หมายถึง ผลที่ได้จากการจัดกระทำของกระบวนการในระบบก่อให้เกิดผลผลิตขึ้น
4. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) หมายถึง ข้อมูลที่จะนำไปปรับปรุงเสนอแนะให้มีการแก้ไข หรือพัฒนาในด้านปัจจัยนำเข้า และกระบวนการ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
5. สภาพแวดล้อม (Environment) ซึ่งมีผลกระทบต่อระบบไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคม การเมือง สภาพภูมิศาสตร์ สภาพการสนองตอบต่อระบบสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบ ซึ่งจำเป็นจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

ชูเดอร์เบค (Schoderbek, 1990) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของระบบที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Inputs) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เริ่มเข้าไปในระบบ เพื่อให้ระบบเกิดการดำเนินงานขึ้นโดยมีองค์ประกอบย่อย ๆ คือ บุคลากร วัสดุ ปัจจัย พลังงาน ข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินการในระบบ
2. กระบวนการ (Process) หมายถึง ขั้นตอนที่จะทำให้ปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ ไปสู่ผลผลิต ซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องจักรที่เดินเครื่องอยู่ และให้ผลผลิตออกมาตามที่ต้องการเป็นกระบวนการจัดกระทำกับปัจจัยนำเข้า เพื่อให้ได้ผลผลิตตามที่ต้องการ
3. ผลผลิต (Output) หมายถึง ผลที่ได้จากกระบวนการจัดกระทำกับปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นวัสดุสิ่งของต่าง ๆ การให้บริการข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ และผลผลิตสามารถนำมาเป็นปัจจัยนำเข้าของระบบหนึ่ง ซึ่งมีการเชื่อมโยงติดต่อสัมพันธ์กัน

4. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากผลผลิตเพื่อที่จะนำไปปรับปรุงองค์ประกอบของปัจจัยนำเข้าและกระบวนการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงผลผลิตให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

5. สภาพแวดล้อม (Environment) หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่ทั้งภายในและภายนอกของระบบ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับระบบเป็นอย่างมาก สามารถชักนำให้ระบบดำเนินไปได้อย่างดี บรรลุวัตถุประสงค์ หรือทำให้ระบบนั้นไม่สามารถก้าวเดินไปได้ เกิดความล้มเหลวขึ้น ซึ่งผลมาจากสภาพแวดล้อมของระบบ แสดงดังแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของระบบตามแนวคิดของชูเดอร์เบค (Schoderbek, 1990)

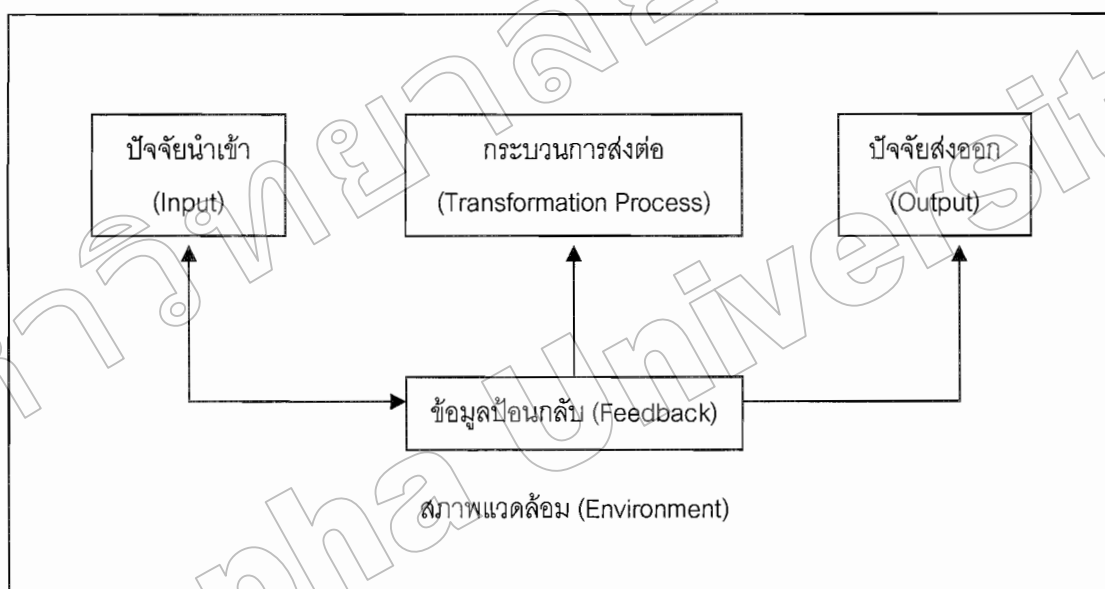
ลูเนนเบิร์ก และออร์นสไตน์ (Lunenburg & Ornstein, 1991) ให้ได้แนวคิดขององค์ประกอบของระบบไว้ 5 ประการคือ

1. ปัจจัยนำเข้า (Inputs) หมายถึง องค์ประกอบของระบบในด้านของวัสดุอุปกรณ์ กำลังคน ปัจจัยต่าง ๆ เพื่อใช้ในการผลิต
2. กระบวนการส่งต่อ (Transformation Process) ซึ่งเป็นการนำเอาองค์ประกอบต่าง ๆ ในปัจจัยนำเข้าไปดำเนินการด้วยวิธีการขั้นตอนต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของระบบนั้น ๆ
3. ผลผลิต (Output) ซึ่งประกอบไปด้วยผลผลิตขององค์การ ซึ่งเกิดจากระบบ เช่น

ในทางการเรียนการสอน ผลผลิตก็คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนที่แสดงออกมา

4. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เป็นการให้ข้อมูลซึ่งเป็นผลมาจากผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อช่วยองค์การให้มีการปรับปรุง พัฒนาทางด้านปัจจัยนำเข้า และกระบวนการให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

5. สภาพแวดล้อม (Environment) เป็นสภาพของบรรยากาศทั่ว ๆ ไปขององค์การนั้น ๆ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อระบบด้วย ซึ่งแสดงดังแผนภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ประกอบของระบบตามแนวคิดของลูเนนเบิร์ก และออนสไตน์ (Lunenburg & Ornstein, 1991)

นอกจากนี้ลูเนนเบิร์ก และออนสไตน์ (Lunenburg & Ornstein, 2004) ได้ให้ความหมายว่าระบบย่อยในโรงเรียนว่า ประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ 4 ระบบ ดังนี้

1. ระบบย่อยเกี่ยวกับงาน ซึ่งมีจำนวนมากมายในโรงเรียนที่ต้องดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน
2. ระบบย่อยด้านโครงสร้าง ที่ทำให้องค์กรดำเนินงานเป็นระบบและมีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นของตนเอง โดยโครงสร้างจะกำหนดรูปแบบของหน้าที่ บทบาท ขอบข่ายการสื่อสารที่แสดงให้เป็นทิศทางและการตัดสินใจ นอกจากนี้โครงสร้างยังเป็นกำหนดระบบการไหลของงานด้วย

3. ระบบย่อยด้านทรัพยากรและเทคโนโลยี เป็นเครื่องมือการดำเนินงานซึ่งรวมถึงวิธีการที่เป็นระบบ ลำดับขั้นต่าง ๆ ของกิจกรรม หรือออกแบบวิธีการที่เป็นนวัตกรรมทั้งหลายที่ใช้ในการแก้ปัญหาเพื่อให้การบรรลุการดำเนินงานขององค์กร

4. ระบบด้านคนที่มีส่วนสนับสนุนให้องค์กรบรรลุการปฏิบัติงานต่าง ๆ ขององค์กร

จากการศึกษาผู้ที่กล่าวถึงเรื่องขององค์ประกอบของระบบหลายท่านให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบของระบบโดยทั่วไปประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Product) ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) และสภาพแวดล้อม (Environment)

การพัฒนาระบบ

การพัฒนาระบบเป็นกิจกรรมที่สำคัญเพื่อให้ระบบที่มีอยู่นั้นให้มีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การใช้งานและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เมื่อองค์กรยังขาดระบบที่จะนำไปสู่การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งจำเป็นต้องริเริ่มสร้าง และนำมาพัฒนาขึ้น หรือระบบที่มีอยู่แล้วไม่สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ก็จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาระบบเพื่อให้ระบบนั้น ๆ มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีนักการศึกษาได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบไว้ดังนี้

ฮอฟเฟอร์ (Hoffer, 1996, p. 879) เสนอเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสารสนเทศว่าหมายถึงกระบวนการที่เป็นขั้นตอนสำคัญประกอบด้วยการวิเคราะห์ การออกแบบการนำไปปฏิบัติ และการรักษาไว้ เพื่อให้ระบบมีความสมบูรณ์เหมาะสมกับการใช้งาน

สมิท (Smith, 1982) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ โดยได้แบ่งขั้นตอนการพัฒนา ระบบออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์แบบ (System Analysis) ซึ่งหมายถึงการวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ที่อยู่ในระบบว่ามีลักษณะอย่างไร มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ควรลดหรือเพิ่มองค์ประกอบใดให้เหมาะสมกับสภาพของระบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2. การออกแบบระบบ (System Designs) หมายถึง การนำองค์ประกอบต่าง ๆ ที่วิเคราะห์แยกแยะไว้ นำมารวบรวมเพื่อออกแบบระบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าระบบเดิมที่เป็นอยู่

3. การวัดและตรวจสอบระบบ (System Measurement) โดยที่หลังจากทำการร่าง หรือออกแบบระบบแล้วจะต้องทำการตรวจสอบว่าระบบมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้หรือไม่

จากแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนในการพัฒนาระบบที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้กล่าวไว้ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ในรูปแบบตาราง เพื่อให้สะดวกต่อการทำความเข้าใจ ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์การพัฒนาระบบตามแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ

นักวิชาการ	Smith (1982)	Edward (1985)	Debenhem (1989)	Hoffer (1996)	รัชฎา นิชมาภา (2550)
ขั้นตอนวิเคราะห์ระบบ					
- ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการของระบบที่ต้องการ	✓		✓	✓	✓
ออกแบบ					
- ศึกษาสภาพปัจจุบัน	✓				✓
- ศึกษาความเป็นไปได้และความต้องการของระบบ	✓	✓			
ขั้นตอนสังเคราะห์ระบบ					
- เปรียบเทียบระบบตามแนวคิดกับสภาพที่เป็นอยู่					✓
ขั้นตอนการพัฒนาระบบ					
- กำหนดลักษณะเฉพาะ					✓
- ทดสอบเบื้องต้น ฝึกฝนผู้ใช้					✓
- ทดสอบระบบ					✓
- พัฒนาระบบให้เป็นต้นแบบ		✓			✓
- การประเมินผลระบบ		✓			✓
ขั้นตอนการออกแบบระบบ					
- ปรับปรุงข้อด้อยจากระบบเดิม	✓		✓	✓	✓
- ออกแบบคุณสมบัติที่เหมาะสม	✓	✓	✓	✓	✓
- สร้างต้นแบบระบบ	✓	✓	✓	✓	✓
ขั้นตอนตรวจสอบระบบ					
- การตรวจสอบความเที่ยง	✓				✓
- การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้	✓			✓	✓
- การนำระบบไปใช้ในสถานการณ์จริง	✓			✓	
ขั้นการประเมินระบบ					
- นำระบบที่ผ่านการตรวจสอบไปใช้ในสถานการณ์จริง			✓	✓	✓

จากแนวคิดของนักวิชาการที่ได้กล่าวมาแล้วดังตารางข้างต้น ผู้วิจัยสรุปขั้นตอนที่สำคัญในการพัฒนาระบบที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) เป็นขั้นการศึกษาวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่ของระบบในปัจจุบันว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรในการใช้ระบบนั้น และหากจะมีการปรับปรุง แก้ไขให้เหมาะสม ควรมีแนวทางอย่างไร

2. การออกแบบระบบ (System Design) เป็นขั้นตอนในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่ เพื่อให้ระบบใหม่ที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมสำหรับการนำไปปฏิบัติ และเป็นไปตามหลักการ แนวคิดที่ถูกต้อง

3. การตรวจสอบระบบ (System Verification) เป็นขั้นตอนการตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้องของเนื้อหา โครงสร้าง โดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบระบบ

4. การประเมินระบบ (System Evaluation) เป็นขั้นตอนในการประเมินผลระบบหลังจากที่ได้มีการให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในระบบนั้นในสถานการณ์จริงได้ทดลองใช้ ทั้งนี้เพื่อยืนยันว่าระบบที่พัฒนาขึ้นนั้นมีข้อบกพร่องหรือสิ่งใดที่ควรปรับปรุง

แนวคิดของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาคน คนที่ได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมก็คือ ผู้ที่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างเหมาะสม คนที่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างถูกต้อง และสามารถเข้าใจตนเองรวมทั้งอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในปัจจุบันเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และเทคโนโลยี การจัดการศึกษาจึงต้องเปลี่ยนไปตามกระแสของการเปลี่ยนแปลงนั้น เพื่อผลิตคนที่มีคุณภาพ และสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้เท่าเทียมกับอารยประเทศ โดยมีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ได้กล่าวไว้ในมาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาอบรมขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและในมาตรา 81 รัฐต้องจัดให้มีกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสาระของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และฉบับปรับปรุงคือพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มีสาระของระบบประกันคุณภาพการศึกษาในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐาน การศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพ ภายนอก ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนด ในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐาน การศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษามีฐานะเป็นองค์การ มหาชนทำหน้าที่พัฒนามาตรฐานหลักเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัด การศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย และหลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมิน คุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมิน ครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มี ข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากรคณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการ ปฏิบัติภารกิจของสถานศึกษาตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพ การศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพ ภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้มาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุง แก่ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ ดำเนินการดังกล่าว ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รายงานต่อ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการอาชีวศึกษา หรือคณะกรรมการอุดมศึกษา เพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา เช่น พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

พุทธศักราช 2543 ซึ่งสาระของกฎหมายฉบับนี้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา ที่มีฐานะเป็นองค์การมหาชนตามกฎหมายว่าด้วยองค์การมหาชน เพื่อทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นไปตามความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษา ในแต่ละระดับตามที่กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติกำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 28) นอกจากนี้ก็จะมีกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาออกตามความในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้ใช้บังคับสำหรับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทุกระดับ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2546, หน้า 4-16) ซึ่งแบ่งเป็น 3 หมวด สรุปสาระคือ หมวด 1 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ และทุกระดับตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยระบบการประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก ซึ่งระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในนั้นเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพ การตรวจ ติดตามคุณภาพ และการประเมินคุณภาพภายใน สำหรับระบบการประกันคุณภาพภายนอกให้ หมายถึง การประเมินคุณภาพภายนอก หมวด 2 หลักเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่ให้องค์การต้นสังกัด และสถานศึกษา จัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยส่งเสริม สนับสนุนสถานศึกษา ให้ร่วมมือกับชุมชนในการจัดการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อสร้างความมั่นใจว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา โดยการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาแต่ละรูปแบบ แต่ละระดับ ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงและหลักเกณฑ์ที่ว่าด้วยนั้นหมวด 3 วิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ที่ให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาแต่ละแห่งและให้ถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยให้องค์การต้นสังกัดจัดให้มีระบบการนิเทศ หรือการฝึกอบรมบุคลากรของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาได้ให้สถานศึกษาจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ตามที่ได้มีการปฏิบัติงานจริงที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา หรือระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอ เพื่อเอื้อต่อการพัฒนา

คุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการศึกษา และรองรับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก โดยให้สถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปีที่มีการประเมินตนเองเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก และให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสาธารณชน ในกรณีที่มีผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาได้ไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้ที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) จัดทำข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด

จากที่กล่าวมาทำให้สถาบันอุดมศึกษามีการตื่นตัวในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยที่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่สถาบันการศึกษาใช้กัน มี 6 ระบบ ดังนี้ (อุทุมพร จามรมาน, 2543) ดังนี้

1. ระบบ ISO (International Organization Standard)

ระบบ ISO เป็นมาตรฐานระบบคุณภาพที่มีการเน้นในหลักการ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต หรือบริการที่รวมการประกันคุณภาพ และการควบคุมคุณภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าผลิตภัณฑ์ หรือบริการเป็นไปตามความต้องการของลูกค้า (อุทุมพร จามรมาน, 2543)

ระบบมาตรฐานในการประกันคุณภาพ ISO 9000 ที่นำมาใช้ในการประกันคุณภาพ การศึกษา โดยสามารถแบ่งมาตรฐาน ISO 9000 ได้เป็น 2 ส่วน ส่วนแรกได้แก่ รายละเอียดของ ข้อกำหนดที่ต้องใช้ในมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นการลดสาเหตุในระบบการสอนที่ไม่ดี ส่วนที่สองได้แก่ ข้อกำหนดที่เกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องในระบบการสอน ในการปรับข้อกำหนด ISO 9000 สำหรับวงการอุตสาหกรรมมาเป็นข้อกำหนด สำหรับวงการศึกษามีศัพท์ที่สำคัญ 2 คำ ได้แก่ ลูกค้า (Customer) และผลิตภัณฑ์ (Product) ซึ่งใน The Guidance Notes on the Application of Base ISO 9001 for Quality Management System in Education and Training (BSI Quality Assurance, 1995) ได้อธิบายไว้ว่าผลิตภัณฑ์ในสถาบันการศึกษาได้แก่ การเพิ่ม ความสามารถ ความรู้ ความเข้าใจ หรือการพัฒนานักศึกษา ซึ่งเป็นผลที่ได้จากประสบการณ์ การเรียนรู้ ส่วนลูกค้าคือ นักศึกษาองค์การสาธารณะ หรือองค์การอุตสาหกรรม ซึ่งต้องการ การบริการจากสถาบันการศึกษานอกจากนี้ข้อกำหนดของ ISO 9000 สำหรับวงการศึกษา

ยังเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องด้วย การจัดเก็บบันทึกคุณภาพ และตรวจติดตาม โดยที่ไว้ในขั้นตอนของการตรวจติดตามจะมีการแก้ไข และป้องกันการเกิดซ้ำ เมื่อพบข้อบกพร่องด้วย

2. ระบบการจัดการคุณภาพเชิงรวม (Total Quality Management, TQM)

การจัดการคุณภาพเชิงรวมเป็นระบบที่ปรับปรุงการวางแผน การจัดการองค์การ และการทำความเข้าใจในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับแต่ละบุคคลในแต่ละระดับ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพให้มีความยืดหยุ่นเพื่อที่จะสามารถแข่งขันได้ ระบบการจัดการคุณภาพเชิงรวมเป็นระบบที่สามารถนำไปใช้ได้กับทุกองค์การ ประสิทธิภาพของการจัดการองค์การในระบบนี้ขึ้นอยู่กับปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของทุกคนในการนำองค์การไปสู่เป้าหมาย (อุทุมพร จามรมาน, 2543)

แกนสำคัญของระบบการจัดการคุณภาพเชิงรวมคือความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต และลูกค้า ส่วนสำคัญของกระบวนการอยู่ที่การจัดการที่จำเป็นสำหรับระบบ เครื่องมือ และทีมงาน ระบบนี้ได้เตรียมขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานไว้เพื่อความพร้อมสำหรับการตรวจสอบ ในปัจจุบันนี้ความสนใจที่จะนำระบบการจัดการคุณภาพเชิงรวมไปใช้ในการพัฒนาการศึกษาได้เพิ่มขึ้นด้วยเหตุผลหลายประการ นิยามพื้นฐานของคุณภาพมาจากการตอบสนองความต้องการของลูกค้า สำหรับสถาบันการศึกษานั้น ลูกค้าคือนายจ้าง ซึ่งเป็นผู้กำหนดความต้องการของสินค้า หรือผู้สำเร็จการศึกษา สถาบันการศึกษาจึงควรสำรวจความต้องการของลูกค้า (นายจ้าง) เพื่อที่จะออกแบบหลักสูตร และปรับปรุงตามความต้องการของลูกค้า

การใช้ระบบการจัดการคุณภาพเชิงรวมเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษานี้ จำเป็นจะต้องมีการกำหนดตัววัดผลการดำเนินงาน (Performance Indicator) ซึ่งจากหลักการของระบบการจัดการคุณภาพเชิงรวมนี้จะต้องมีการกำหนดว่าจะวัดอย่างไรหรือจะใช้อะไรเป็นตัววัด โดยตัววัดที่ชี้วัด ได้แก่ ประสิทธิภาพ (Efficiency) ประสิทธิผล (Effectiveness) คุณภาพ (Quality) และผลิตภาพ (Productivity)

3. ระบบ The Malcom Baldrige National Quality Award

The Malcom Baldrige National Quality Award เป็นแนวทางการตรวจสอบคุณภาพทั้งองค์การ ซึ่งแนวทางนี้อาจนำมาใช้ในการตรวจสอบคุณภาพขององค์การด้านการศึกษา การตรวจสอบตามแนวทางนี้จะตรวจสอบองค์ประกอบทั้งหมด 7 หลักเกณฑ์ต่อไปนี้ (อุทุมพร จามรมาน, 2543)

3.1 การเป็นผู้นำ เป็นการตรวจสอบว่าผู้บริหารของสถาบันการศึกษามีการกำหนดและคาดหวังคุณสมบัติของนักศึกษา การให้ความสำคัญกับนักศึกษา การเรียนรู้ การมอบอำนาจ

นวัตกรรม การเรียนรู้ขององค์กรและทิศทางขององค์กรอย่างไร นอกจากนี้ยังเป็นการตรวจสอบว่าสถาบันการศึกษานี้มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสนับสนุนองค์กรอื่น ๆ หรือไม่ อย่างไร

3.2 สารสนเทศและการวิเคราะห์ เป็นการตรวจสอบว่าสถาบันการศึกษามีระบบการวัดและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานอย่างไร

3.3 การจัดทำแผนกลยุทธ์เป็นการตรวจสอบว่าสถาบันการศึกษามีกระบวนการพัฒนากลยุทธ์อย่างไร ซึ่งรวมถึงการกำหนดวัตถุประสงค์ แผนการปฏิบัติงานและแผนการจัดสรรทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง และยังเป็นตรวจสอบว่าได้มีการปฏิบัติตามผลการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่

3.4 การพัฒนาและบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นการตรวจสอบว่าสถาบันการศึกษาสามารถทำให้คณะหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องพัฒนา และทำงานได้เต็มความสามารถของตนเอง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรที่กำหนดไว้ และยังเป็นตรวจสอบความพยายามขององค์กรในการที่จะสร้าง และรักษาสีงแวดล้อมในการทำงานให้ดีขึ้นเสมอ การมีส่วนร่วมของบุคลากร และการเติบโตของบุคลากรและองค์กร

3.5 การบริหารกระบวนการผลิตบัณฑิต วิจัย และบริการวิชาการ เป็นการตรวจสอบว่าสถาบันการศึกษานี้เน้นในส่วนที่สำคัญทุกส่วนในการบริหารงาน ซึ่งรวมถึงการเน้นให้การศึกษา และหลักสูตรที่เหมาะสม การบริการวิชาการ ฯลฯ

3.6 สัมฤทธิ์ผลทางวิชาการ เป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพของนักศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดสรรงบประมาณและประสิทธิภาพทางการเงิน และยังเป็นตรวจสอบระดับของผลการดำเนินงาน โดยการเปรียบเทียบกับสถาบันอื่น ๆ ที่เป็นที่ยอมรับ

3.7 สัมฤทธิ์ผลในการผลิตบัณฑิต เป็นการตรวจสอบว่าสถาบันการศึกษาได้มีการกำหนดข้อกำหนด และความคาดหวังต่อนักศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องไว้อย่างไร และยังเป็นตรวจสอบความพึงพอใจว่าสถาบันการศึกษาได้สร้างความสัมพันธ์อันดีกับนักศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างไร

4. ระบบ Input Process Output

เป็นระบบพื้นฐานที่ใช้กับทุกวงการ ในการศึกษาสามารถใช้ระบบนี้ได้ โดยพิจารณาว่าปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และปัจจัยผลผลิต (Output) คืออะไรบ้าง ซึ่งเป็นการพิจารณาเพียงระบบภายในเท่านั้น จึงไม่ครอบคลุมถึงผู้สนับสนุน (Provider) และลูกค้า (Customer) จึงอาจตอบสนองความต้องการของลูกค้าภายในระบบเองเท่านั้น แต่ไม่ตอบสนองต่อผู้สนับสนุน และลูกค้าภายนอก ซึ่งมีความคาดหวังที่แตกต่างกันไป เนื่องจากไม่มีการพิจารณาทั้ง 2 จุดนี้

5. ระบบ Context Input Process Output (CIPP)

ระบบ CIPP เป็นระบบที่มีการประเมินตามด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต ถ้าเป็นการมององค์การในแนวราบก็จะเปรียบเสมือนการพิจารณาตั้งแต่ผู้สนับสนุน (Upstream) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ไปจนถึงผลลัพธ์ (Output) นั่นคือนอกเหนือจากจะพิจารณาที่ระบบภายในแล้วยังมีการพิจารณาถึงผู้สนับสนุนเพิ่มขึ้นมาด้วย ซึ่งจะเป็นการพิจารณาถึงความต้องการผู้สนับสนุนว่ามีความต้องการหรือพอใจในด้านในบ้าง แต่จะไม่ครอบคลุมถึงความต้องการของลูกค้าภายนอก

6. ระบบ Context Input Process Output Impact

เป็นการประเมินตามด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตและด้านผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นการพิจารณาโดยครอบคลุมทั้งระบบภายในและผู้สนับสนุนและลูกค้าภายนอก ดังนั้นในระบบนี้จึงทำให้องค์การสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างครบถ้วน

เห็นได้ว่าการให้คำนิยามความหมายของคุณภาพ จะทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจเรื่องหลักประกันคุณภาพดียิ่งขึ้น เบอร์กควิส (Bergquist, 1995) อธิบายว่าคุณภาพของระดับอุดมศึกษาที่มีทรัพยากรเพียงพอหรือเหมาะสม จะส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของผลิตผลที่เกิดจากหน้าที่ของสถาบันโดยเสนอเกณฑ์เกี่ยวกับความมีคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาไว้ 4 ประการ คือ

1. เกณฑ์ปัจจัยนำเข้า (Input Criteria) หมายถึง ทรัพยากรของสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่เดิม และเพิ่มขึ้น ลักษณะที่นักศึกษาเข้าไปเรียนในสถาบัน อาจารย์ประจำ ขนาดห้องสมุด สิ่งอำนวยความสะดวกด้านกายภาพ และงบประมาณ

2. เกณฑ์ปัจจัยนำออก (Output Criteria) เป็นผลผลิตที่มีเป็นปกติและเพิ่มมากขึ้นของสถาบันรวมถึงนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษา การประสบความสำเร็จของศิษย์เก่า ผลงานวิจัย สิ่งตีพิมพ์ทางวิชาการ และการให้บริการชุมชน

3. เกณฑ์เกี่ยวกับคุณค่าเพิ่ม (Value-Added Criteria) มีความแตกต่างกันในตัวนักศึกษา ตั้งแต่เริ่มศึกษาจนถึงสิ้นสุดการศึกษา โดยแอสติน (Astin, 1991) เจ้าของแนวคิดนี้บันทึกไว้ว่าคุณภาพสถาบันถูกพิจารณาที่ผลการพิจารณาสติปัญญา นักศึกษาจากระดับอะไรก็ได้ เมื่อแรกเข้าร่วมถึงการพัฒนากายภาพและจิตใจ

4. กระบวนการ (Process-Oriented Criteria) ไม่เพียงแต่เป็นกระบวนการผลิต (กระบวนการสอน) เท่านั้น แต่รวมถึงเรื่องของการตัดสินใจ การวางแผน กระบวนการแก้ปัญหาภายในสถาบันด้วย แนวคิดนี้เสนอว่า กระบวนการทางการศึกษา เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นเรื่องการวางแผนเพื่อการตัดสินใจที่จะทำให้เกิดคุณภาพแก่สถาบันมากที่สุด

1. ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

อุทุมพร จามรมาน (2543) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพภายใน การตรวจสอบคุณภาพภายนอกแล้วตัดสินตามเกณฑ์

จำรัส นองมาก (2544) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการ ที่สถานศึกษากำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าถ้าทำตามกระบวนการ ที่กำหนดแล้วการศึกษาจะมีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ให้ความหมายว่า การวิเคราะห์ ตามสาระของบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติว่า การประกันคุณภาพ หมายถึง การบริหารจัดการ และการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพ ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการ โดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคม โดยรวมว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือมีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

ฟราเซียร์ (Frazier, 1997, pp. 116-117) ให้ความหมายว่าการประกันคุณภาพ การศึกษาเป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายที่ไม่ใช่การตรวจสอบคุณภาพหลังสิ้นสุดกระบวนการ แต่เป็นการให้ความสำคัญการป้องกันข้อผิดพลาด โดยให้การวิเคราะห์กระบวนการอย่างเป็นระบบ และมีการออกแบบกระบวนการ เพื่อที่จะสามารถรวบรวมข้อมูลที่จะใช้ในการประเมินและควบคุม ปัญหาเพื่อการตัดสินใจ และสามารถให้ข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้องได้โดยเน้นให้ผู้บริหาร ครู และ ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ กำกับ และปรับปรุงแก้ไขกระบวนการของตน ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องมีผู้ตรวจสอบ คุณภาพภายนอกก็ได้

จากแนวคิดของนักการศึกษาพอสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือกลไกในการดำเนินการเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน โดยมีระบบการควบคุมคุณภาพที่เหมาะสม และมีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ทำให้สถานศึกษาสามารถสร้างความมั่นใจให้แก่สังคม ผู้ปกครอง ผู้จัดการศึกษา และผู้จบ การศึกษาว่า การจัดการศึกษานั้นจะมีกระบวนการบริหาร กระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่ผู้ร่วมงานทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนดำเนินงาน มีการควบคุมคุณภาพการทำงานเพื่อให้ ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคมรวมทั้งเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่สังคม ต้องการ

2. ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

ดังที่กล่าวแล้วว่า การประกันคุณภาพ คือ กระบวนการ หรือกลไกในการดำเนินการ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องว่า กระบวนการจัดการศึกษานั้นจะสามารถสร้างผลผลิต (นักเรียน) ได้อย่างมีคุณภาพเป็นไปตาม มาตรฐานที่คาดหวัง ดังนั้น การประกันคุณภาพจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมาย

3. วัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพการศึกษา

3.1 เพื่อให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์ มาตรฐานกลาง

3.2 เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของแต่ละโรงเรียนหรือสถานศึกษาไปสู่ มาตรฐาน

3.3 เพื่อกระจายอำนาจมีความรับผิดชอบโรงเรียนในพื้นที่ และให้ต้นสังกัด หรือ ท้องถิ่น ตลอดจนองค์กรเอกชน ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

4. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษามีความครอบคลุมต่อการปฏิบัติที่ต้องรู้ ดังนี้

4.1 การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) หมายถึง กระบวนการ หรือ กลไกใด ๆ ที่เมื่อได้ดำเนินการไปแล้ว จะทำให้เกิดการดำรงไว้ซึ่งคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ให้ได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่อง อันเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของผู้เรียน ผู้ปกครอง ตลอดจน สังคมโดยรวม ทั้งนี้รวมถึงกระบวนการหรือกลไกใด ๆ ที่ริเริ่มจากภายในโรงเรียนเอง หรือ โรงเรียนต้องจัดระบบภายในโรงเรียนในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ โดยอาจมีหน่วยงาน ภายนอก เช่น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ที่ช่วย ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาไปสู่มาตรฐานด้านคุณภาพ เพื่อประกาศมาตรฐานคุณภาพต่อ สาธารณชน

4.2 คุณภาพ (Quality) หมายถึง ผลของการดำเนินการตามแนวทางที่กำหนด และเป็นผลให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายที่สำคัญ คือ นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ ตามหลักสูตรที่ต้นสังกัดและสังคมต้องการ คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน จะเกิดมาจาก คุณภาพการศึกษาของประเทศ โดยมีจังหวัด หรือต้นสังกัด นำคุณภาพมาดัดแปลงสู่การปฏิบัติ เพื่อส่งเสริม สนับสนุนตรวจสอบให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้ตามคุณภาพศึกษากลาง ที่กำหนดไว้

4.3 เกณฑ์ (Criteria) หมายถึง ข้อปฏิบัติหรือหลักการที่ใช้เป็นหลักในการเปรียบเทียบกำหนดในการดำเนินการอันเป็นเครื่องบ่งชี้โดยตรง หรือโดยอ้อมต่อคุณภาพการศึกษา ซึ่งอาจกำหนดขึ้นโดยหน่วยงานภายนอก หรือโดยสถานศึกษาเอง การดำเนินงานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนหรือสถานศึกษา โรงเรียนหรือสถานศึกษาต้องดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องตามเกณฑ์ที่บ่งบอกถึงคุณภาพการศึกษา ที่เป็นมาตรฐานรวมของประเทศ

4.4 มาตรฐาน (Standards) ขอบเขตขั้นต่ำของการปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาหรือโรงเรียนนั้น โรงเรียนต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในเพื่อสอดคล้องกับขอบเขตขั้นต่ำที่กำหนดตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษากลางของประเทศ อันเป็นการบ่งบอกว่าโรงเรียนสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐาน

4.5 ความพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ (Accountability) หมายถึง ความพร้อมที่จะให้หน่วยงานภายนอกเข้าไปทำการตรวจสอบผลการดำเนินงานได้ โดยถือเป็นการแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบของหน่วยงานนั้น ๆ ที่จะแสดงให้หน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เห็นว่าได้มีการดำเนินงานมาอย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ เมื่อสถานศึกษาหรือโรงเรียนดำเนินการจัดการศึกษาจนได้มาตรฐาน เมื่อมีความพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ หน่วยงานประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระจะเข้าไปตรวจสอบโรงเรียนว่าสามารถจัดการศึกษาเพื่อก่อให้เกิดคุณภาพตามเกณฑ์กลางได้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อเสนอแนะในกรณีที่จัดการศึกษาไม่ถึงมาตรฐาน ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จะนำข้อเสนอแนะมาร่วมกับโรงเรียนในการพัฒนาไปสู่มาตรฐานในระยะเวลาที่กำหนดต่อไป

4.6 การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) เป็นกลไกภายในสถานศึกษาเอง ที่จะดูแลและพัฒนาการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามที่กำหนด อยู่ตลอดเวลา ซึ่งควมมีคุณภาพนี้จะต้องเกิดจากการยอมรับจากคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา การที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาได้รับการประกันคุณภาพการศึกษาแล้ว จำเป็นที่ต้องรักษาคุณภาพการศึกษาย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา โดยใช้กระบวนการภายในสถานศึกษา เพื่อดำเนินการควบคุมคุณภาพ

4.7 การตรวจสอบคุณภาพทางวิชาการ (Quality Audit or Academic Audit) เป็นการตรวจสอบจากหน่วยงานประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อดูว่าโรงเรียนมีกลไกการควบคุมคุณภาพทางวิชาการของโรงเรียนอย่างเหมาะสมเพียงพอ ที่จะรักษาคุณภาพมาตรฐานได้หรือไม่

การดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อคงไว้ซึ่งมาตรฐานการศึกษาที่ได้รับการประกันในส่วนของระบบการบริหารงานภายในโรงเรียน หรือสถานศึกษา ต้องได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานประกันคุณภาพเพื่อความมั่นใจว่ากระบวนการบริหารของโรงเรียนหรือสถานศึกษาสามารถคงไว้ซึ่งมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของตนเอง

5. องค์ประกอบของการประกันคุณภาพ

การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

5.1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control) คือกระบวนการ หรือแนวปฏิบัติที่นำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพ ประกอบด้วย

5.1.1 การกำหนดมาตรฐาน ด้านผลผลิต ปัจจัย และกระบวนการ

5.1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน หมายถึง การพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารทางการศึกษา และการสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

5.2 การตรวจสอบและการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา (Quality Audit and Intervention) คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

5.2.1 การประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษา และการจัดทำรายงานของสถานศึกษาต่อประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นการติดตาม และตรวจสอบของสถานศึกษา (Internal Audit)

5.2.2 การติดตามและตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (External Audit)

5.2.3 มาตรการปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Quality Intervention)

5.3 การประเมินคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment) คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดประกอบด้วย

5.3.1 การทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (External School Review)

5.3.2 การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (Accreditation)

5.3.3 การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวม หรือการประเมินคุณภาพการศึกษา ในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา (Total Quality Education)

องค์ประกอบทั้ง 3 ประการจะมีความสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน กระบวนการตรวจสอบ หรือแทรกแซงคุณภาพการศึกษา สามารถดำเนินการทั้งในระหว่างกิจกรรมการควบคุมคุณภาพการศึกษา และในกิจกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา

6. การประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก

6.1 การประกันคุณภาพภายใน

การประกันคุณภาพจะประกอบไปด้วยการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินคุณภาพภายนอก สำหรับการประกันคุณภาพภายในนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในโดยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 4) โดยให้ความหมายว่า การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินผล และติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น ดังนั้นการประกันภายใน คือ กระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพซึ่งเป็นภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องทำอยู่แล้ว การประกันคุณภาพจึงไม่ใช่เรื่องใหม่ หรือเป็นเรื่องที่แปลกแยกไปจากงานปกติ และไม่ใช่การประเมินเพื่อประเมิน ไม่เน้นการสร้างเอกสาร หรือแบบวัด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 18-19) ได้กำหนดหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ 1) จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือการที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิด หรือทำให้บุคลากรเสียหน้าที่ โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน 2) การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1 ต้องทำการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการ และการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่กระบวนการที่แยกส่วน มาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจนทำตามแผนตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน 3) การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูอาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษาโดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด

เป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดัน ให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

6.2 การประกันคุณภาพภายนอก

จากมาตรา 49 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ดำเนินการในกำกับของรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ทำการประเมินภายนอกสำหรับสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุก 5 ปี นับแต่ประเมินครั้งสุดท้าย (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2548)

การประกันภายนอกสถานศึกษา หมายถึง การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) การประเมินภายนอกจึงเป็นการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาโดยหน่วยงาน หรือบุคคลภายนอกสถานศึกษา เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งต้องเริ่มต้นจากการที่สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายใน เพื่อวางแผนพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของตนเองดำเนินการปรับปรุงคุณภาพ มีการกำกับติดตามคุณภาพ และมีระบบประเมินตนเองก่อน ต่อจากนั้นจึงรับการประเมินภายนอก โดยการพิจารณาและตรวจสอบจากผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา การประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก จึงควรสอดคล้องและไปในทิศทางเดียวกันเพราะต่างมุ่งสู่มาตรฐาน หรือคุณภาพที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่ความมีมาตรฐานทางการศึกษาและเป็นที่ยอมรับในระดับสากลต่อไป

องค์ประกอบคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา

มีหลายหน่วยงานที่ได้กำหนดองค์ประกอบคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีรายละเอียด ดังนี้

เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence)

แนวคิดหลักของการจัดการด้านคุณภาพที่สำคัญคือ การบริหารคุณภาพทั้งองค์กร (Total Quality Management) โดยมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินการ โดยคำนึงถึงระบบการจัดการ ได้แก่ กระบวนการออกแบบ ปัจจัยด้านสภาวะแวดล้อม การจัดการด้านสารสนเทศ รวมทั้งการคำนึงถึงความต้องการของลูกค้า และการเปลี่ยนแปลงของตลาด ทำให้เกิดการจัดการแนวคิดด้านการจัดการคุณภาพจากการเปลี่ยนแปลงจากความคิดผิดพลาดเป็นการจัดการ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามความต้องการของลูกค้า ทำให้เกิดการเติบโตขององค์กร และการเปลี่ยนแปลงจากการมุ่งเน้นที่การจัดการคุณภาพ (Management of Quality) เป็นคุณภาพของการจัดการ (Quality of Management) ดังนั้นองค์กรจึงต้องมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบของการดำเนินงานทั้งองค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิผลของกระบวนการที่มีการปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practice) การพัฒนาองค์กรนั้นต้องมีเครื่องมือใหม่ ๆ หรือวิธีการที่ได้รับการยอมรับว่าจะสามารถนำมาเสริม และบูรณาการเข้ากับระบบการจัดการเดิมขององค์กรได้อย่างเหมาะสมโดยไม่เปลี่ยนแนวคิด หรือกระบวนการที่เดิมขององค์กร ซึ่งองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านคุณภาพจึงได้นำเกณฑ์มัลคอมบัลดริจมาใช้ครั้งแรกใน ค.ศ. 1987 โดยองค์กร National Institute of Standard and Technology เพื่อสะท้อนการปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practice) และมีการตีพิมพ์เพื่อเป็นเอกสารอ้างอิง เกณฑ์มัลคอมบัลดริจได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือประเมินองค์กรที่มีประสิทธิภาพ และสามารถช่วยผู้นำองค์กรบ่งชี้ถึงจุดเด่น (Strength) และโอกาสในการพัฒนา (Opportunity for Improvement) และสามารถนำข้อมูลที่ได้รับมาปรับปรุงองค์กรในระดับที่สูงขึ้น เกณฑ์มัลคอมบัลดริจมาจากพื้นฐานของมุมมองเชิงระบบของธุรกิจ และแนวทางการดำเนินงานโดยมุมมองจากบนลงล่าง (Top-Down Perspective) โดยการมุ่งเน้นที่ความพึงพอใจของลูกค้าและผลลัพธ์ของการดำเนินการ จากการที่สถาบันการศึกษาต้องสามารถอยู่ในสภาพที่มีการแข่งขันสูง องค์กรเหล่านั้นจึงต้องมีความจำเป็นต้องมีความเข้าใจและสามารถจัดการภาวะคุกคามต่าง ๆ สามารถนำจุดแข็งโอกาสของการพัฒนา มาเป็นแนวทางในการสร้างกลยุทธ์ สนับสนุนการตัดสินใจกระบวนการทำงาน และสามารถนำไปปฏิบัติเป็นแนวทางเดียว เกณฑ์มัลคอมบัลดริจด้านการศึกษาออกแบบมาเพื่อช่วยให้สถาบันการศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานของตนเองเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี 3 ประการ คือ การให้คุณค่าที่ดีแก่ผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้คุณภาพการศึกษาสูงขึ้น การปรับปรุงประสิทธิผล และความสามารถขององค์กรโดยรวม และการเรียนรู้ขององค์กรของแต่ละบุคคล เกณฑ์มัลคอมบัลดริจจัดทำขึ้นบนพื้นฐานของค่านิยมหลักและแนวคิด (Core Values and Concepts) ที่สัมพันธ์กัน 11 ประการ คือ

1. การนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership)
2. การศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ (Learning-Centered Education)
3. การเรียนรู้ขององค์กรและของแต่ละบุคคล (Organizational and Personal Learning)
4. การให้ความสำคัญกับคณาจารย์/บุคลากร และคู่ความร่วมมือ (Valuing Faculty, Staff, and Partners)
5. ความคล่องตัว (Agility)
6. การมุ่งเน้นอนาคต (Focus on the Future)
7. การจัดการเพื่อนวัตกรรม (Managing for Innovation)
8. การจัดการโดยใช้ข้อมูลจริง (Management by Fact)
9. ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility)
10. การมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์และการสร้างคุณค่า (Focus on Results and Creating Value)
11. มุมมองเชิงระบบ (Systems Perspective)

ค่านิยมหลักและแนวคิดต่าง ๆ ดังกล่าว มาจากความเชื่อและพฤติกรรมฝังลึกที่พบในองค์กรที่มีผลการดำเนินงานที่ดีหลายแห่งด้วยกัน สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานในการนำผลการดำเนินการที่สำคัญ และความต้องการด้านการปฏิบัติการมาบูรณาการภายใต้กรอบการจัดการที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ และเพื่อสร้างพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติการ และการให้ข้อมูลป้อนกลับสามารถจัดแบ่งออกเป็น 7 หมวดด้วยกัน คือ 1) การนำองค์กร (Leadership) 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) 3) การมุ่งเน้นผู้เรียน/นักศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และตลาด (Student, Stakeholder, and Market Focus) 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (Measure, Analysis and Knowledge Management) 5) การมุ่งเน้นผู้ปฏิบัติงาน (Workforce Focus) 6) การจัดการกระบวนการ (Process Management) และ 7) ผลลัพธ์ (Results) โดยทั้ง 7 หมวด มีลักษณะที่สำคัญของเกณฑ์คุณภาพศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ ดังนี้

1. เกณฑ์มุ่งเน้นผลลัพธ์ (The Criteria Focus on Results) ซึ่งประกอบด้วย ผลลัพธ์ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน/นักศึกษา ผลลัพธ์ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียน/นักศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลลัพธ์ด้านงบประมาณ การเงินและตลาด ผลลัพธ์ด้านผู้ปฏิบัติงาน ผลลัพธ์ด้านประสิทธิผลของกระบวนการ ซึ่งรวมถึงการวัดผลการดำเนินงานที่สำคัญ และผลลัพธ์ด้านการนำองค์กรรวมถึงด้านธรรมาภิบาล และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งการใช้ตัววัดในมุมมองต่าง ๆ เหล่านี้ร่วมกัน เพื่อให้มั่นใจว่ากลยุทธ์ขององค์กรมีความสมดุล ไม่เอนเอียงไปด้านหนึ่งด้านใดเกินไประหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ วัตถุประสงค์หรือเป้าประสงค์ทั้งระยะสั้น และระยะยาว

2. เกณฑ์ไม่ได้กำหนดวิธีการ และสามารถปรับใช้ได้ (The Criteria are Nonprescriptive and Adaptable) เกณฑ์ประกอบด้วยข้อคำถามที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ อย่างไรก็ตามเกณฑ์ไม่ได้กำหนดว่า องค์กรควรมีโครงสร้างอย่างไร องค์กรควรหรือไม่ควรที่จะมีหน่วยงานด้านคุณภาพด้านการวางแผน จริยธรรม หรือหน้าที่อื่น ๆ องค์กรควรบริหารหน่วยงานต่าง ๆ ด้วยวิธีเดียวกัน โดยที่ปัจจัยเหล่านี้แตกต่างกันไปตามองค์กร และสามารถปรับเปลี่ยนตามความต้องการ และกลยุทธ์ที่ผันแปรไป ที่เกณฑ์ไม่ได้กำหนดวิธีการไว้ เพราะว่า

2.1 จุดมุ่งเน้นอยู่ที่ผลลัพธ์ ไม่ใช่วิธีปฏิบัติ เครื่องมือหรือโครงสร้างองค์กร องค์กรควรมีการพัฒนาและแสดงให้เห็นว่ามีแนวทางที่สร้างสรรค์ ปรับใช้ได้ และมีความยืดหยุ่น เพื่อให้บรรลุตามข้อกำหนด การที่เกณฑ์ไม่ได้กำหนดวิธีการไว้นี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเสริมสร้างให้องค์กรทำการปรับปรุงทั้งอย่างค่อยเป็นค่อยไป และอย่างก้าวกระโดดรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นฐานด้วยนวัตกรรม

2.2 การเลือกใช้เครื่องมือ เทคนิค ระบบ และโครงสร้างองค์กร ขึ้นกับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ประเภท และขนาดของการดำเนินการ ความสัมพันธ์ระดับองค์กร ระดับการพัฒนาองค์กร รวมทั้งความสามารถ และความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงาน

2.3 การมุ่งเน้นข้อกำหนดแทนการเน้นวิธีปฏิบัติ จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจ การสื่อสาร การแบ่งปันข้อมูล ความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน และการบูรณาการในขณะเดียวกันสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรม และแนวทางปฏิบัติที่หลากหลาย

3. เกณฑ์สนับสนุนการบูรณาการหัวข้อการจัดการศึกษาที่สำคัญ (The Criteria Integrated Key Education Themes) เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ มีการพิจารณาแนวคิดที่สำคัญด้านการจัดการศึกษา และความต้องการขององค์กร ซึ่งรวมถึง

3.1 เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ มุ่งเน้นที่การสอน และการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นเป้าประสงค์ที่สำคัญของสถาบันการศึกษา

3.2 ขณะที่เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ มุ่งเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียน/ นักศึกษาสำหรับสถาบันการศึกษาทุกสถาบัน แต่องค์กรต่าง ๆ จะมีความแตกต่างของพันธกิจ บทบาท และหลักสูตร การจัดการศึกษาในแต่ละสถาบัน

3.3 ผู้เรียน/ นักศึกษาเป็นลูกค้าที่สำคัญของสถาบันการศึกษา แต่ต้องมีการพิจารณาถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญอื่น (เช่น บิดามารดา/ ผู้ปกครอง นายจ้าง/ ผู้ใช้บัณฑิต สถาบันการศึกษาอื่น และชุมชน เป็นต้น)

แนวความคิดด้านความเป็นเลิศ รวมถึง 1) การรับรู้และนำไปปฏิบัติเป็นอย่างดีของ กลยุทธ์ด้านการประเมินผล 2) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องทุกปีในตัวชี้วัด และตัววัดที่สำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโดยเฉพาะด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน/ นักศึกษา 3) การแสดงออก ถึงภาวะผู้นำในด้านผลลัพธ์การดำเนินการ และการปรับปรุงผลการดำเนินการเมื่อเปรียบเทียบกับ สถาบันอื่น หรือระดับเทียบเคียงที่เหมาะสม

จากการศึกษาเกี่ยวกับเกณฑ์คุณภาพการศึกษา เพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศที่ได้ ดำเนินการในวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่า ได้มีความพยายามในการนำ เกณฑ์คุณภาพการศึกษา เพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศมาใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาของวิทยาลัย รวมทั้งมีการจัดทำเกณฑ์เพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ และจัดทำโครงการ ประกวดการดำเนินงานที่เป็นเลิศของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

3.4 เกณฑ์การรับรองสถาบันของสภาการพยาบาล

สภาการพยาบาลเกิดขึ้นจากสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ของ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนี ได้จัดทำร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ฉบับแรกขึ้นเมื่อปี พุทธศักราช 2514 เพื่อที่จะผลักดันให้เมืองคึกวิชาชีพที่ทำหน้าที่ ควบคุมการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ในประเทศไทย พุทธศักราช 2518 ที่ประชุมของการประชุมพยาบาลแห่งชาติ ครั้งที่ 5 ได้มีมติให้เสนอกระทรวงสาธารณสุขให้ปรับปรุง แก้ไขพระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะพุทธศักราช 2479 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสาขา การพยาบาล และสาขาการผดุงครรภ์ เพื่อแสดงความหมาย และขอบเขตของพยาบาล และ ผดุงครรภ์ให้ชัดเจน และสมบูรณ์ ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้เปลี่ยนแปลงไป และเสนอให้มีการจัดตั้ง สภาการพยาบาล เพื่อทำหน้าที่ควบคุมวิชาชีพนี้

ในพุทธศักราช 2524 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมและประสานงานด้านการศึกษามี การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการอีก 3 คณะ คือ 1) คณะอนุกรรมการหลักสูตรและมาตรฐาน การศึกษาพยาบาล มีหน้าที่การจัดทำมาตรฐาน และพิจารณาหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ ทุกระดับ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประเมินผลการจัดการศึกษาพยาบาลระดับ อุดมศึกษาทั้งใน และนอกสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 2) คณะอนุกรรมการการวางแผนการจัด การศึกษา ทำหน้าที่กำหนดนโยบายการจัดการศึกษา วางแผนการผลิตและพัฒนาการจัดการศึกษา พยาบาลให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ 3) คณะกรรมการการศึกษาและการวิจัยทาง การพยาบาล ซึ่งคณะอนุกรรมการทั้ง 3 คณะนี้ทำหน้าที่ร่วมกับคณะกรรมการควบคุม และ ประสานงานการศึกษาพยาบาลให้เกิดคุณภาพในระดับวิชาชีพมากขึ้น

ต่อมาพุทธศักราช 2528 ได้มีการจัดตั้ง "สภาการพยาบาล" ขึ้นตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์มีสถานภาพเป็นนิติบุคคล มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการศึกษา คือ การรับรองหลักสูตรต่าง ๆ สำหรับการจัดการศึกษาพยาบาล รวมทั้งการรับรองวิทยฐานะของสถาบันการศึกษาที่ทำการสอน และฝึกอบรมในสาขาวิชาการพยาบาล และการผดุงครรภ์ และรับรองปริญญา อนุปริญญา ประกาศนียบัตร วุฒิปัตร์ในสาขาวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ โดยสถาบันการศึกษานั้นต้องมีหน้าที่ภารกิจหลักอย่างน้อย 4 ภารกิจ คือ 1) การเรียนการสอน 2) การวิจัย 3) การบริการวิชาการแก่สังคม และ 4) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ปัจจุบันสภาการพยาบาลได้ดำเนินการรับรองสถาบันการศึกษา และหลักสูตรของสถาบันการศึกษาที่ผลิตพยาบาลทุกสถาบันตามข้อบังคับสภาการพยาบาล ว่าด้วยหลักเกณฑ์รับรองสถาบันการศึกษาระดับปริญญาพยาบาลและการผดุงครรภ์ พุทธศักราช 2550 โดยการตรวจสอบและประเมินสถาบัน การศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานที่สภาการพยาบาลกำหนด ในการตรวจเยี่ยมเพื่อรับการประเมิน ซึ่งสถาบันการศึกษาจะต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเองประกอบด้วย ซึ่งวิธีการรับรองสถาบันการศึกษาระดับปริญญาพยาบาล และการผดุงครรภ์ของสภาการพยาบาล มีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

1. สถาบันการศึกษาทำเรื่องขอให้สภาการพยาบาลรับรองสถาบันโดยการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง แนบไปพร้อมเอกสารการร้องขอ และยื่นต่อสภาการพยาบาลรวมทั้งการชำระเงินค่าธรรมเนียมการขอให้รับรองสถาบัน
2. สภาการพยาบาลโดยอนุกรรมการพิจารณารับรองสถาบันการศึกษายพบาลจะทำการแต่งตั้งคณะทำงานให้เป็นกรรมการในการศึกษาสภาพการและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องการดำเนินงานของวิทยาลัย เพื่อนำเอาข้อมูลของสถาบันมาพิจารณาประกอบการให้คำรับรองสถาบัน
3. กรรมการในคณะทำงานศึกษาเอกสารการประเมินตนเองของสถาบัน และทำการนัดหมายเพื่อการตรวจเยี่ยมสถาบัน
4. ดำเนินการตรวจเยี่ยมสถาบันโดยกรรมการในคณะทำงาน พร้อมทั้งสรุปประเมินการตรวจเยี่ยม และเสนอข้อคิดเห็นด้วยวาจา
5. กรรมการในคณะทำงานที่ศึกษาข้อมูลในแต่ละสถาบันเสนอที่ประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณารับรองสถาบันการศึกษายพบาล เพื่อการประเมินและให้การตัดสินระยะเวลาการรับรองสถาบัน ฯ เป็นจำนวน 1 ปี 3 ปี 5 ปี ขึ้นกับคุณภาพของสถาบันนั้นตามความคิดเห็นของคณะกรรมการชุดนี้

6. สภาการพยาบาลโดยเลขาธิการแจ้งผลการประเมินและระยะเวลาการรับรองสถาบัน ไปยังสถาบันการศึกษาพยาบาลให้ทราบเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นทางการ

เห็นได้ว่าวิธีการดำเนินการดังกล่าวเป็นกระบวนการควบคุม ตรวจสอบคุณภาพ และ ประเมิน เพื่อการรับรองสถาบัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา วิธีการ ตรวจสอบจะทำการตรวจสอบตามเกณฑ์และองค์ประกอบ (คู่มือการขอรับรองสถาบันการศึกษา การพยาบาลและการผดุงครรภ์, 2552) ดังนี้

ตารางที่ 2 องค์ประกอบ ดัชนีของการรับรองสถาบันการศึกษาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (กรณีสถาบันที่มีผู้สำเร็จการศึกษาแล้ว)

องค์ประกอบ	ดัชนี
เกณฑ์สำคัญ	
1. ผู้บริหารระดับคณะหรือเทียบเท่า	1. เป็น ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ชั้นหนึ่ง/ ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ ชั้นหนึ่ง และวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโททาง การพยาบาล/ วิทยาศาสตร์สุขภาพ/ การบริหาร/ การศึกษา หรือมีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่า รองศาสตราจารย์ 2. มีประสบการณ์ด้านการสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี 3. มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 3 ปี
2. อัตราส่วนอาจารย์พยาบาลประจำ ต่อนักศึกษาเต็มเวลาเทียบเท่า	1. ไม่เกิน 1: 6
3. อัตราส่วนอาจารย์พยาบาล หรือ พยาบาลผู้สอนภาคปฏิบัติ ต่อนักศึกษา ในการสอนแต่ละรายวิชาของภาคปฏิบัติ ทางการพยาบาล	1. ไม่เกิน 1: 8
4. แผนการสอน/ ชุดการสอน	1. มีทุกหน่วยการเรียนรู้ในทุกรายวิชาทางการพยาบาล (ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ในระดับปริญญาตรี)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ดัชนี
5. ผลการสอบขึ้นทะเบียนประกอบวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์	1. ผลการสอบขึ้นทะเบียนประกอบวิชาชีพ ครั้งแรก ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของผู้เข้าสอบครั้งแรก (เฉลี่ยย้อนหลัง 3 ปีการศึกษา)
6. ผลงานวิจัย	1. มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารทางวิชาการที่มี Peer Review ตามมาตรฐานสากลหรือมีการเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการระดับชาติที่มีเอกสาร/ สิ่งพิมพ์/ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่รวมสาระเนื้อหาการประชุม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนอาจารย์ทั้งหมดต่อปี (เฉลี่ยย้อนหลัง 3 ปี)
7. การตรวจสอบ/ ประเมินคุณภาพภายใน	1. มีการตรวจสอบ/ ประเมินคุณภาพภายในทุกปี (เฉลี่ยย้อนหลัง 3 ปี)
เกณฑ์ทั่วไป	
1. ปรัชญา/ ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย วัตถุประสงค์ และแผนดำเนินงาน	1. มีการกำหนดปรัชญา/ ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และวัตถุประสงค์ของสถาบันไว้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร และสอดคล้องกับองค์กรหลัก
1.1 ปรัชญา/ ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และวัตถุประสงค์ของสถาบันการศึกษา	2. สมาชิกในองค์กรมีส่วนร่วมในการกำหนด/ รับรู้
1.2 แผนงาน/ แผนกลยุทธ์	1. มีการวางแผนงานระยะยาว/ แผนกลยุทธ์ (4 ปีขึ้นไป) ที่สอดคล้องกับปรัชญา ปณิธาน และวัตถุประสงค์ของสถาบัน
1.3 การประเมินแผนงาน และโครงการ	1. มีการประเมินแผนงานและโครงการประจำปีอย่างเป็นระบบ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ดัชนี
2. การจัดการเรียน การสอน	
2.1 หลักสูตร	1. มีมาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานอุดมศึกษา และ สภาการพยาบาล 2. มีการบริหารหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ 2.1 มีโครงสร้างการบริหารหลักสูตร และการเรียน การสอนเป็นลายลักษณ์อักษร 2.2 มีแผนการจัดการเรียนการสอน แต่ละชั้นปีตลอด หลักสูตร และมีการดำเนินงานตามแผน 2.3 มีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงหลักสูตรอย่างน้อย ทุก 5 ปี
2.2 อาจารย์พยาบาล	1. คุณสมบัติอาจารย์ 1.1 มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาลชั้นหนึ่ง และการพยาบาล และการผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง 1.2 มีประสบการณ์การสอนภาคทฤษฎี/ ภาคปฏิบัติ ในสาขาการพยาบาล ไม่น้อยกว่า 1 ปี หลังสำเร็จ ปริญญาโท ปริญญาเอกทางการพยาบาล หรือ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือไม่น้อยกว่า 2 ปี หลังสำเร็จ ปริญญาโท/ ปริญญาเอก สาขาอื่น หรือไม่น้อยกว่า 3 ปี หลังสำเร็จปริญญาตรีทางการพยาบาล 2. ร้อยละของจำนวนอาจารย์ประจำ ที่มีวุฒิการศึกษา 2.1 ระดับปริญญาเอก 2.2 ระดับปริญญาโท หรือสูงกว่า 2.3 ระดับปริญญาตรี 3. อาจารย์มีภาระงานสอนเฉลี่ยต่อปีการศึกษาไม่เกิน 10 หน่วยชั่วโมงต่อสัปดาห์

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ดัชนี
	4. มีระบบพัฒนาอาจารย์
	4.1 จำนวนอาจารย์ใหม่ที่ได้รับการเตรียมความพร้อมตามระบบที่กำหนด (3 ปี ย้อนหลัง)
	4.2 ร้อยละของอาจารย์ที่ได้รับการพัฒนา อบรม ศึกษา ดูงาน สัมมนา ประชุมวิชาการ ใน/ ต่างประเทศ ทุกปี (เฉลี่ย 3 ปีย้อนหลัง)
2.3 กระบวนการเรียนการสอน	1. มีประมวลการสอนรายวิชา (Course Syllabus) ครบทุกวิชาในหลักสูตร ยกเว้น วิชาเลือกของคณะอื่น
	2. มีระบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน
	2.1 มีการประเมินผลการสอนของ อาจารย์ โดย นักศึกษา และ อาจารย์ผู้สอน หรือผู้เกี่ยวข้อง
	2.2 มีการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนทุกรายวิชา เมื่อสิ้นภาคการศึกษาโดยนักศึกษา
	2.3 ใช้ผลการประเมินในการพัฒนารายวิชา
2.4 นิสิต/ นักศึกษา และบัณฑิต	1. จำนวน และร้อยละผู้สำเร็จการศึกษาตาม ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (เฉลี่ย 3 ปี)
	2. ร้อยละของการมีงานทำ และ/ หรือศึกษาต่อของบัณฑิตที่สำเร็จใหม่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ภายในปีแรก
	3. มีการติดตาม และประเมินคุณภาพบัณฑิตใหม่ทุกรุ่นหลังสำเร็จการศึกษา ภายใน 1 ปี
	4. มีการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตใหม่ทุกรุ่นหลังสำเร็จการศึกษา ภายใน 1 ปี
2.5 การวัด และประเมินผล	1. มีการวัดและการประเมินผลการศึกษาอย่างเป็นระบบได้มาตรฐานตามหลักการวัด และประเมินผล
	1.1 มีผังการออกข้อสอบทุกรายวิชาทางการพยาบาล
	1.2 มีการวิพากษ์ข้อสอบทุกรายวิชาทางการพยาบาล
	1.3 มีการวิเคราะห์ข้อสอบทุกรายวิชาทางการพยาบาล
	1.4 มีระบบการตัดสินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ดัชนี
2.6 ปัจจัยเกื้อหนุน	
2.6.1 อาคารสถานที่	1. มีอาคารเรียน และห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอนทุกรูปแบบที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 2. มีห้องทำงานเหมาะสมและเอื้อต่อการทำงานของอาจารย์ และบุคลากร 3. มีสถานที่ทำกิจกรรมเสริมหลักสูตร นันทนาการ และการกีฬาที่เหมาะสม และเอื้อต่อการพัฒนานักศึกษา 4. มีสถานที่พักนักศึกษาปลอดภัย ถูกสุขลักษณะเอื้อต่อการเรียน และการทำกิจกรรมนอกเวลา
2.6.2 ห้องปฏิบัติการ และอุปกรณ์การศึกษา	1. ห้องปฏิบัติการเหมาะสมและมีอุปกรณ์เพียงพอในทุกสาขาการพยาบาลและพร้อมใช้ 2. ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์/ วิทยาศาสตร์สุขภาพเหมาะสม และมีอุปกรณ์จำนวนเพียงพอและพร้อมใช้ 3. ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เหมาะสม และมีคอมพิวเตอร์สำหรับนักศึกษาไม่น้อยกว่า 1: 10 และพร้อมใช้ 4. โสตทัศนูปกรณ์เหมาะสม และมีจำนวนเพียงพอ และพร้อมใช้
2.6.3 ห้องสมุด	1. มีตำราหลักทางการพยาบาลที่ทันสมัยไม่ต่ำกว่าสาขาวิชาละ 10 ชื่อเรื่อง 2. มีจำนวนตำรา/ หนังสือทางการพยาบาล และวิทยาศาสตร์สุขภาพ ในอัตราส่วนนักศึกษา: จำนวนหนังสือ = 1: 50 3. จำนวนวารสารวิชาชีพการพยาบาลในประเทศไม่น้อยกว่า 10 ชื่อเรื่อง 4. จำนวนวารสารวิชาชีพการพยาบาลต่างประเทศไม่น้อยกว่า 10 ชื่อเรื่อง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ดัชนี
2.6.4 สถานที่ฝึกภาคปฏิบัติ	5. มีระบบ และเทคโนโลยีการสืบค้นข้อมูลทางวิชาการทั้งภายในและภายนอกประเทศ 6. มีเวลาให้บริการไม่น้อยกว่า 60 ชม./ สัปดาห์ 1. มีแหล่งฝึกปฏิบัติทางการพยาบาลครบทุกสาขา 2. แหล่งฝึกปฏิบัติมีระบบประกัน/ ควบคุมคุณภาพทางการพยาบาล 3. มีระบบ ความปลอดภัยสำหรับนักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติงาน
3. กิจกรรมการพัฒนานักศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนิสิตนักศึกษา	1. มีแผนงาน/ โครงการ/ กิจกรรมพัฒนานักศึกษา 2. มีระบบอาจารย์ที่ปรึกษาและแนะแนว 3. มีการประเมิน/ ติดตามผลแผนงาน/ โครงการ/ กิจกรรมพัฒนานักศึกษา 4. มีองค์กรนิสิตนักศึกษา
4. การวิจัยและผลงานทางวิชาการ	
4.1 นโยบาย แผนงาน และระบบสนับสนุนการวิจัยและผลงานทางวิชาการ	1. มีนโยบาย และแผนงานวิจัยและวิชาการเป็นลายลักษณ์อักษร 2. มีหน่วยงานวิจัย/ กรรมการวิจัย กรรมการวิชาการของสถาบันระดับคณะ 3. มีการจัดหาทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการวิจัย
4.2 ผลงานวิชาการ	1. มีการผลิตและเผยแพร่ตำรา/ หนังสือ/ คู่มือ/ สื่อ/ บทความทางวิชาการ/ สิ่งประดิษฐ์ทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของจำนวนอาจารย์ทั้งหมด (ย้อนหลัง 3 ปี)
5. การบริการวิชาการแก่สังคม	1. มีนโยบาย วัตถุประสงค์ และแผนงานการบริการวิชาการแก่สังคม เป็นลายลักษณ์อักษร 2. มีหน่วยงาน/ กรรมการ/ ผู้รับผิดชอบงานบริการวิชาการแก่สังคมระดับสถาบัน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ดัชนี
	3. มีผู้รับผิดชอบแผนงาน/ โครงการ 4. มีกิจกรรมบริการวิชาการแก่สังคมที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ ทั้งภายใน และภายนอกสถาบัน 5. มีการประเมินแผนงาน/ โครงการ/ กิจกรรมบริการวิชาการแก่สังคม
6. การทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ	1. มีนโยบาย วิสัยทัศน์ และแผนงานการทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรมเป็นลายลักษณ์อักษร 2. มีผู้รับผิดชอบงานทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรมระดับสถาบัน 3. มีโครงการ/ กิจกรรมการทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรม 4. มีการประเมินผลแผนงาน/ โครงการ/ กิจกรรมการทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรม
7. การบริหารและการจัดการ	1. มีการกำหนดแผนภูมิโครงสร้าง และระบบการบริหารที่สอดคล้องกับพันธกิจ และวิสัยทัศน์ของสถาบันการศึกษา 2. มีการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของหน่วยงานตามโครงสร้าง
7.1 โครงสร้างการบริหาร	
7.2 ผู้บริหารระดับรอง คณะวิชา หรือเทียบเท่า/ หัวหน้าภาควิชา หรือเทียบเท่า	1. เป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ชั้นหนึ่ง/ ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง และวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการพยาบาล/ วิทยาศาสตร์สุขภาพ/ การบริหาร/ การศึกษา หรือมีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ และมีประสบการณ์ด้านการสอน ไม่น้อยกว่า 5 ปี 2. มีภาระงานสอนเฉลี่ยต่อปีการศึกษาไม่เกิน 6 หน่วย ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ดัชนี
7.3 ระบบข้อมูล และสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจ	1. มีระบบข้อมูลและสารสนเทศด้านการบริหาร 2. มีระบบข้อมูลและสารสนเทศด้านการเรียน การสอน 3. มีระบบข้อมูลและสารสนเทศด้านการวิจัย 4. มีระบบข้อมูลและสารสนเทศด้านการบริการวิชาการ แก่สังคม
7.4 การบริหารบุคคล	1. กำหนดลักษณะงาน/ ขอบเขตงานทุกตำแหน่งเป็น ลายลักษณ์อักษร 2. มีระบบการสรรหา พัฒนา และรักษานุคลากร 3. มีระบบการประเมินบุคลากร
7.5 การเงิน และงบประมาณ	1. จัดทำแผน และจัดสรรงบประมาณครอบคลุมภารกิจ หลักของสถาบัน อุดมศึกษา 2. วิเคราะห์ และประเมินผลการใช้งบประมาณตาม ภารกิจเป็นลายลักษณ์อักษร 3. มีการตรวจสอบการเงินและงบประมาณอย่างสม่ำเสมอ

ในแต่ละเกณฑ์นั้นทั้งเกณฑ์สำคัญ และเกณฑ์ทั่วไปจะประกอบด้วยดัชนีย่อย ๆ เพื่อชี้ถึงรายละเอียดในการประเมินแต่ละองค์ประกอบ หากสถาบันการศึกษาใดที่ไม่ผ่านการรับรองสถาบันตามข้อบังคับสภาการพยาบาลว่าด้วยหลักเกณฑ์รับรองสถานศึกษาวินิจฉัยการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พุทธศักราช 2550 ทำให้สถาบันการศึกษานั้นไม่สามารถเปิดสอนในหลักสูตรการพยาบาลและการผดุงครรภ์ได้ ดังนั้นทุกสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนในสาขาการพยาบาล และการผดุงครรภ์ต้องบริหารคุณภาพการศึกษาโดยใช้องค์ประกอบ ดัชนีและเกณฑ์ของสภาการพยาบาล

องค์ประกอบคุณภาพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

การพัฒนาตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษาใช้หลักการที่สำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1. ตัวบ่งชี้พัฒนาขึ้นภายใต้องค์ประกอบคุณภาพ 9 ด้าน ที่มีความครอบคลุมพันธกิจหลัก 4 ประการของการอุดมศึกษา และพันธกิจสนับสนุน ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พุทธศักราช

2. ตัวบ่งชี้ตอบสนองเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2552 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาอุดมศึกษา มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา กรอบมาตรฐานคุณวุฒิการศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกของ สมศ. ภายใต้หลักการที่สำคัญว่าไม่ให้เป็นการซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานแก่สถาบันอุดมศึกษา

3. ตัวบ่งชี้ประเมินปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตหรือผลลัพธ์ โดยตัวบ่งชี้ผลผลิตและผลลัพธ์จะมีทั้งสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาพัฒนาขึ้น และตัวบ่งชี้ที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอก ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยง และความเป็นเอกภาพของระบบการประกันคุณภาพอุดมศึกษาไทย และเพื่อรองรับการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

4. ตัวบ่งชี้มีความสมดุลกันระหว่างมุมมองการบริหารจัดการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านนักศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเงิน และด้านบุคลากร การเรียนรู้ และวัฒนธรรม

5. จำนวนตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นเป็นเพียงจำนวนตัวบ่งชี้ขั้นต่ำ สถาบันอุดมศึกษาสามารถเพิ่มเติมตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ได้ตามความเหมาะสมกับระดับการพัฒนาการของสถาบัน

6. เกณฑ์ที่พัฒนาขึ้นมีทั้งเกณฑ์มาตรฐานทั่วไปที่ใช้กับทุกสถาบันอุดมศึกษา และเกณฑ์มาตรฐานเพิ่มเติมเฉพาะกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา

วิธีการพัฒนาตัวบ่งชี้ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีดังนี้

1. ศึกษากฎหมายและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2552 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 กฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พุทธศักราช 2553 กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาอุดมศึกษา มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ มาตรฐาน และตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอก ระดับอุดมศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

2. วิเคราะห์และประมวลข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาพัฒนาตัวบ่งชี้ โดยจำแนกปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตและผลลัพธ์ โดยใช้องค์ประกอบคุณภาพ 9 ด้าน ที่ครอบคลุมพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาเป็นกรอบในการพัฒนาตัวบ่งชี้ เพื่อให้สามารถวัดคุณภาพตามมาตรฐานการอุดมศึกษา และมาตรฐานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้ครบทุกมาตรฐาน

3. กำหนดตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษาที่เป็นตัวบ่งชี้ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ที่ครอบคลุมทุกองค์ประกอบคุณภาพทุกมาตรฐาน อุดมศึกษา และทุกมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา

4. ตรวจสอบความสมดุลของตัวบ่งชี้ที่กำหนดตามมุมมองของการบริหารจัดการ 4 ด้าน คือ ด้านนักศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเงิน และด้านบุคลากร การเรียนรู้และนวัตกรรม

5. กำหนดตัวบ่งชี้เป็น 2 ประเภท คือ ตัวบ่งชี้เชิงคุณภาพ จะระบุเกณฑ์มาตรฐาน เป็นข้อ ๆ กำหนดเกณฑ์การประเมินเป็น 5 ระดับ การประเมินจะนับจำนวนข้อ และระบุผลลัพธ์ การดำเนินงานว่าได้กี่ข้อ ในกรณีที่ไม่ได้ดำเนินการใด ๆ หรือดำเนินการไม่ครบที่จะได้ 1 คะแนน ให้ถือว่าได้ 0 คะแนน สำหรับตัวบ่งชี้เชิงปริมาณจะอยู่ในรูปร้อยละ หรือค่าเฉลี่ย กำหนดเกณฑ์ การประเมินเป็นคะแนนประเมินระหว่าง 1 ถึง 5 โดยถือว่าเป็นค่าต่อเนื่อง

รายละเอียดขององค์ประกอบคุณภาพแต่ละด้านมีดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และแผนดำเนินการ

สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีปรัชญา ปณิธาน และจุดเน้นที่อาจแตกต่างกัน ดังนั้น จึงจำเป็นหน้าที่ที่สถาบันจะกำหนดวิสัยทัศน์ แผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการประจำปีให้ชัดเจน และสอดคล้องกับปรัชญา ปณิธาน กฎหมาย และจุดเน้นของสถาบันที่สนับสนุนภารกิจของ สถาบันอุดมศึกษาตามหลักการอุดมศึกษา มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการอุดมศึกษา มาตรฐานวิชาชีพ (ถ้ามี) ตลอดจนสอดคล้องกับกรอบแผนอุดมศึกษาระดับยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 – พ.ศ. 2565) และการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก

ในกระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ สถานสถาบันเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม ของสมาชิกทุกกลุ่มในสถาบัน และมีการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ และแผนกลยุทธ์ที่กำหนดแล้วให้ทราบ โดยทั่วกันทั้งอาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้ใช้บริการ และสังคมโดยรวม

องค์ประกอบที่ 2 การผลิตบัณฑิต

พันธกิจที่สำคัญที่สุดของสถาบันอุดมศึกษา คือ การผลิตบัณฑิต หรือการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ในวิชาการและวิชาชีพ มีคุณลักษณะตามหลักสูตรที่กำหนด การเรียนการสอนในยุคปัจจุบันใช้หลักการของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นพันธกิจดังกล่าวจึงเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตร และการเรียนการสอน เริ่มตั้งแต่ การกำหนดปัจจัยนำเข้าที่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด ประกอบด้วย การมีอาจารย์ที่มีปริมาณ และ

คุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตร มีกระบวนการบริหารจัดการการเรียนการสอนที่อาศัยหลักการร่วมมือร่วมพลังของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถาบัน

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการวางระบบและกลไกการควบคุมคุณภาพขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตบัณฑิต ได้แก่ ก) หลักสูตรการศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ ข) คณาจารย์ และระบบการพัฒนาอาจารย์ ค) สื่อการศึกษาและเทคนิคการสอน ง) หอสมุดและแหล่งการเรียนรู้อื่น จ) อุปกรณ์การศึกษา ฉ) สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ และบริการการศึกษา ช) การวัดผลการศึกษา และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษา ซ) องค์ประกอบอื่นตามที่แต่ละสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาเห็นสมควรตามที่กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พุทธศักราช 2553 กำหนด

องค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมการพัฒนานักศึกษา

การดำเนินงานด้านกิจการนักศึกษาเป็นกิจกรรมหลักที่สถาบันอุดมศึกษาสนับสนุนส่งเสริมเพื่อให้นักศึกษาสามารถเป็นบัณฑิตที่มีคุณสมบัติพร้อม นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนที่จัดขึ้นตามหลักสูตร กิจกรรมการพัฒนานักศึกษาแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ 1) การจัดบริการแก่นักศึกษาและศิษย์เก่า ซึ่งสถาบันจัดขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักศึกษาและศิษย์เก่า และ 2) การจัดกิจกรรมนักศึกษาได้พัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ตลอดจนคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ รวมทั้งทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

องค์ประกอบที่ 4 การวิจัย

สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งอาจมีจุดเน้นในเรื่องการวิจัยที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและความพร้อมของแต่ละสถาบัน อย่างไรก็ตาม ทุกสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีพันธกิจนี้เป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจสถาบันนั้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีระบบและกลไกควบคุมให้สามารถดำเนินการพันธกิจด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุณภาพตามจุดเน้นของแต่ละสถาบัน เพื่อให้ได้ผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่เกิดประโยชน์ การวิจัยจะประสบความสำเร็จ และเกิดประโยชน์จำเป็นต้องมีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) สถาบันต้องมีแผนการวิจัย มีระบบและกลไก ตลอดจนมีการสนับสนุนทรัพยากรให้สามารถดำเนินการได้ตามแผน 2) คณาจารย์มีส่วนร่วมในการวิจัยอย่างเข้มแข็ง โดยบูรณาการงานวิจัยกับการจัดการเรียนการสอน พันธกิจด้านอื่น ๆ ของสถาบัน และ 3) ผลงานวิจัยมีคุณภาพ มีประโยชน์ สอนองยุทธศาสตร์ของชาติ และมีการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง

องค์ประกอบที่ 5 การบริการวิชาการแก่สังคม

การบริการทางวิชาการแก่สังคมเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา สถาบันพึงให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ในรูปแบบต่าง ๆ ตามความถนัด และในด้านที่สถาบันมีความเชี่ยวชาญ การให้บริการวิชาการแก่สังคมอาจให้เปล่าโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย หรืออาจคิดค่าใช้จ่ายตามความเหมาะสม โดยให้บริการทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน หน่วยงานอิสระ หน่วยงานสาธารณะ ชุมชน และสังคมโดยกว้าง รูปแบบการให้บริการวิชาการมีความหลากหลาย เช่น การอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรของสถาบันเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ ให้คำปรึกษา ให้การอบรม จัดประชุม หรือสัมมนาวิชาการ การทำงานวิจัยเพื่อชี้แนะสังคม การให้บริการวิชาการนอกจากการเป็นการทำประโยชน์ให้สังคมแล้ว สถาบันยังได้รับประโยชน์ในด้านต่าง ๆ คือ เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของอาจารย์อันจะนำมาสู่การพัฒนาหลักสูตร มีการบูรณาการ เพื่อใช้ประโยชน์ทางด้านการจัดการเรียนการสอนและการวิจัย พัฒนาตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นแหล่งงานของนักศึกษา และเป็นการสร้างรายได้ของสถาบันจากการให้บริการวิชาการแก่สังคม

องค์ประกอบที่ 6 การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

การทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรมถือเป็นพันธกิจสำคัญประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมีระบบและกลไกการดำเนินงานด้านนี้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ โดยอาจมีจุดเน้นเฉพาะที่แตกต่างกันตามปรัชญา และธรรมชาติของแต่ละสถาบัน และมีการบูรณาการเข้ากับพันธกิจด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการผลิตบัณฑิต รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมที่ฟื้นฟู อนุรักษ์ สืบสาน พัฒนา เผยแพร่ศิลปะ และวัฒนธรรม สร้างสรรค์ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นรากฐานการพัฒนาองค์ความรู้ที่ดีขึ้น

องค์ประกอบที่ 7 การบริหาร และการจัดการ

สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการโดยมีสภามหาวิทยาลัย ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลการทำงานของสถาบันให้มีประสิทธิภาพ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ เช่น ทรัพยากรบุคคล ระบบฐานข้อมูล การบริหารความเสี่ยง การบริหารการเปลี่ยนแปลง การบริหารทรัพยากรทั้งหมด ฯลฯ เพื่อสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนด โดยใช้หลักการธรรมาภิบาล (Good Government)

องค์ประกอบที่ 8 ระบบ และกลไกการเงินและงบประมาณ

สถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีระบบการบริหารจัดการและจัดสรรเงินอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีความคล่องตัวทางการเงิน ซึ่งเป็นแผนจัดหาเงินจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ที่สามารถ

ผลักดันแผนกลยุทธ์ของสถาบันให้สามารถดำเนินการได้ มีการวิเคราะห์รายได้ ค่าใช้จ่ายของการดำเนินงานทั้งจากงบประมาณรายได้แผ่นดิน และเงินรายได้อื่น ๆ ที่สถาบันได้รับ มีการจัดสรรงบประมาณ และการจัดทำรายงานทางการเงินอย่างเป็นระบบครบทุกพันธกิจ มีระบบการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ รายงานทางการเงินต้องแสดงรายละเอียดการใช้จ่ายในทุกพันธกิจ โครงการกิจกรรม เพื่อให้สามารถวิเคราะห์สถานะทางการเงินและความมั่นคงของสถาบันได้

องค์ประกอบที่ 9 ระบบ และกลไกประกันคุณภาพ

ระบบ และกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเป็นปัจจัยที่สำคัญที่แสดงถึงศักยภาพการพัฒนาคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา โดยต้องครอบคลุมทั้งปัจจัยนำเข้ากระบวนการผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้น สถาบันอุดมศึกษาจะต้องพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในอย่างต่อเนื่อง และมีกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อให้เกิดนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่เป็นลักษณะเฉพาะของสถาบัน

จากแนวคิดของการประกันคุณภาพภายในของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่กล่าวว่าภารกิจหลักที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปฏิบัติมี 4 ประการ คือ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การให้บริการวิชาการสังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังนั้นการดำเนินการตามภารกิจทั้ง 4 ประการ ย่อมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศทั้งระยะสั้น และระยะยาว ประกอบกับมีปัจจัยภายนอก และภายในหลายประการที่ทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเร่งดำเนินการ ปัจจัยดังกล่าวประกอบด้วยรายละเอียดต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553)

1. คุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา และบัณฑิตมีแนวโน้มที่จะมีความแตกต่างกันมากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียแก่ประเทศไทยโดยส่วนรวมในระยะยาว
2. มีการแข่งขันกันในเรื่องคุณภาพของการจัดการศึกษาและคุณภาพของบัณฑิตในวงการอุดมศึกษาทั้งภายในประเทศและนอกประเทศมากขึ้น
3. สถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้ให้เป็นสากล เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากนานาชาติมากขึ้น
4. สถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นใจให้แก่สังคมว่าสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ
5. สถาบันอุดมศึกษาจะต้องให้ข้อมูลสาธารณะ (Public Information) ที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา ผู้จ้างงาน ผู้ปกครอง รัฐบาล และประชาชนทั่วไป
6. สังคมต้องการระบบอุดมศึกษาที่มีความโปร่งใส (Transparency) และความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability)

7. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน รวมถึงให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาทำหน้าที่การประเมินคุณภาพภายนอก โดยการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

8. คณะรัฐมนตรีประชุมเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2547 ได้ให้ความเห็นชอบมาตรฐานการศึกษาของชาติที่เสนอโดยสภาการศึกษา และให้หน่วยงานด้านการศึกษาทุกระดับนำไปเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษา

9. คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ประกาศใช้มาตรฐานการอุดมศึกษา เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2549 เพื่อเป็นกลไกกำกับมาตรฐานระดับกระทรวง ระดับคณะกรรมการการอุดมศึกษา และระดับหน่วยงาน โดยทุกหน่วยงานระดับอุดมศึกษาจะได้ใช้เป็นกรอบการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

ด้วยความจำเป็นดังกล่าวสถาบันอุดมศึกษา จึงต้องพัฒนาระบบ และกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานของภาควิชา และหน่วยงานในภาพรวมตามระบบคุณภาพ และกลไกที่สถาบันนั้น ๆ กำหนดขึ้นโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ในทุกองค์ประกอบคุณภาพว่าเป็นไปตามเกณฑ์และได้มาตรฐาน
2. เพื่อให้หน่วยงานทราบสถานภาพของตนเองอันนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพไปสู่เป้าหมาย (Target) และเป้าประสงค์ (Goals) ที่ตั้งไว้และเป็นสากล
3. เพื่อให้หน่วยงานทราบจุดแข็ง จุดที่ควรปรับปรุง ตลอดจนได้รับข้อเสนอแนะในการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อเสริมจุดแข็ง และพัฒนาจุดที่ควรปรับปรุงของหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง
4. เพื่อให้ข้อมูลสาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้มั่นใจว่าหน่วยงานสามารถสร้างผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพ
5. เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษามีข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาอุดมศึกษาในแนวทางที่เหมาะสม

ด้วยวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขทุกแห่งเป็นสถาบันที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงต้องมีการดำเนินการประกันคุณภาพภายในตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษาตามแนวทางของสำนักงาน
รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
ได้กำหนดตัวบ่งชี้ที่มุ่งประเมินคุณภาพการอุดมศึกษาที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา
เพื่อบ่งชี้ให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น โดยมีการ
พัฒนาตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. กำหนดตัวบ่งชี้ที่มุ่งประเมินผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบมากกว่าปัจจัยนำเข้า
และกระบวนการ
2. ให้ความสำคัญกับลักษณะและประเภทของสถานศึกษา (สิ่งที่มี สิ่งที่เป็นไปได้
และสิ่งที่เป็นหัวใจ)
3. เน้นตัวบ่งชี้ทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ ทั้งทางบวก และทางลบ
4. ตระหนักถึงความสำคัญของปัจจัย ข้อจำกัด คลอดจนวัฒนธรรม และความเป็น
ไทย
5. ให้มีตัวบ่งชี้พื้นฐานเท่าที่จำเป็น แต่ยังคงมีอำนาจจำแนก โดยเพิ่มตัวบ่งชี้ อัตลักษณ์
และตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม
6. คำนึงถึงความเชื่อมโยงระหว่างการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินคุณภาพ
ภายนอก

ด้วยระบบประกันคุณภาพภายในที่พัฒนาจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
มีการเน้นการประเมินปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ส่วนการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงาน
รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน)ที่เน้นผลการผลิต ผลลัพธ์ และ
ผลกระทบ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมิน
คุณภาพภายนอก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
จึงได้ทำข้อตกลงกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในการบูรณาการระบบการประเมินผล
ของสถาบันอุดมศึกษา

การพิจารณาตัวบ่งชี้ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
(องค์การมหาชน) ที่มีลักษณะเชื่อมโยงกับแนวคิดของคุณภาพการศึกษาจะทำให้มีความชัดเจน
ในการสร้างตัวบ่งชี้ในการบริหารคุณภาพการศึกษาสำหรับวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวง
สาธารณสุข เนื่องจากแนวคิดเรื่องการบริหารจัดการ และแนวคิดเรื่องระบบประกันคุณภาพ ต่างก็
เป็นสิ่งที่มุ่งให้สถาบันอุดมศึกษาเกิดคุณภาพด้านการบริหารการศึกษาด้วยกันทั้งสิ้น มาตรฐาน

ของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้แบ่งตัวบ่งชี้ในการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ และกลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม มีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน เป็นตัวบ่งชี้ที่ประเมินภายใต้บริบทของสถานศึกษา โดยกำหนดตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินบนพื้นฐานที่ทุกสถานศึกษาต้องมีและปฏิบัติ ซึ่งสามารถชี้ผลลัพธ์หรือผลกระทบได้ดีและมีความเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพภายใน กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐานจะประกอบด้วย 6 ด้าน 15 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ก. ด้านคุณภาพบัณฑิต	ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้
ข. ด้านงานวิจัยและงานสร้างสรรค์	ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้
ค. ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม	ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้
ง. ด้านการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม	ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้
จ. ด้านการบริหารและการพัฒนาสถาบัน	ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้
ฉ. ด้านการพัฒนาและการประกันคุณภาพ	ประกอบด้วย 1 ตัวบ่งชี้

กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ หมายถึง ตัวบ่งชี้ที่ประเมินผลผลิตตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจและวัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษา รวมถึงความสำเร็จตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสถาบัน โดยได้รับการอนุมัติจากสภาสถาบัน กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ คือ ตัวบ่งชี้ที่ 16 ผลการพัฒนาตามอัตลักษณ์ของสถาบัน และตัวบ่งชี้ที่ 17 ผลการพัฒนาตามจุดเน้น และจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของสถาบัน

กลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม หมายถึง ตัวบ่งชี้ที่ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดแนวทางเพื่อร่วมกันชี้แนะ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาสังคม ตามนโยบายของรัฐ ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามกาลเวลา และปัญหาสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีเป้าหมายที่แสดงถึงความเป็นผู้นำสังคม และแก้ปัญหาสังคมของสถาบันอุดมศึกษาในการชี้นำเรื่องต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริม และสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการรักษาติ การบำรู้งศาสนา และเทิดทูนพระมหากษัตริย์ สุขภาพ ค่านิยม และจิตสาธารณะ ความคิดสร้างสรรค์ ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ นโยบายรัฐบาล เศรษฐกิจ การพร้อมรับการเป็นสมาชิกของสังคมอาเซียน พลังงานสิ่งแวดล้อม อุบัติภัย สารเสพติด ความพุ่มเฟิวย การแก้ปัญหาคาความขัดแย้ง สร้างสังคมสันติสุข และความปรองดองตลอดจนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นสถาบันพอเพียงแบบอย่างฯ กลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม มี 1 ตัวบ่งชี้ คือ ตัวบ่งชี้ที่ 18 ผลการชี้นำ ป้องกัน หรือแก้ปัญหของสังคมในด้านต่าง ๆ

จากการศึกษาองค์ประกอบคุณภาพการศึกษาต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขพบว่า องค์ประกอบคุณภาพที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ 2) ข้อบังคับสภาการพยาบาลว่าด้วยหลักเกณฑ์รับรองสถาบันการศึกษาระดับปริญญาตรี และการผดุงครรภ์ 3) องค์ประกอบคุณภาพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ทำให้ผู้วิจัยได้พิจารณาว่าควรใช้ องค์ประกอบคุณภาพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เนื่องด้วยวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ต้องจัดการศึกษาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2552 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 เพื่อให้มีการพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง คือ 1) ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และแผนดำเนินการ 2) การผลิตบัณฑิต 3) กิจกรรมการพัฒนานักศึกษา 4) การวิจัย 5) การบริการวิชาการแก่สังคม 6) การทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม 7) การบริหารและการจัดการ 8) ระบบ และกลไกการเงิน และงบประมาณ และ 9) ระบบและกลไกประกันคุณภาพ

องค์การของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการบริการสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนทั่วประเทศ มีความต้องการบุคลากรประเภทต่าง ๆ จำนวนมาก เพื่อปฏิบัติหน้าที่ทั้งในด้านการรักษาพยาบาล การป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ และการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ป่วย รวมทั้งงานสนับสนุนที่จะช่วยให้การบริการสุขภาพอนามัยดำเนินไปอย่างถูกต้อง รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสามารถขยายบริการสู่ประชาชนได้กว้างขวางยิ่งขึ้น กระทรวงสาธารณสุขจึงจัดการศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ตรงตามความต้องการด้านบริการสุขภาพอนามัย และให้มีจำนวนเพียงพอที่จะปฏิบัติงานในโรงพยาบาล และสถานบริการสาธารณสุขทั่วประเทศ (อำพล จินดาวัฒนะ, 2541, หน้า 26-27) มานานกว่า 55 ปี นับตั้งแต่การก่อตั้งโรงเรียนพยาบาลแห่งแรกขึ้นที่โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์ และอนามัยโรงพยาบาลหญิงเมื่อพุทธศักราช 2489

หลังจากที่ได้มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยในระยะแรกมุ่งพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ทำให้แผนพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่ 1-4 เป็นต้นมา จึงมุ่งขยายสถานพยาบาล เน้นงานรักษาพยาบาลและการผลิตเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ และสาธารณสุขทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ทำให้ต้องมีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเพิ่มมากขึ้น จากจำนวน 3 แห่งในช่วงปีพุทธศักราช 2489-

2504 เพิ่มขึ้นเป็น 25 แห่ง เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 ใน พุทธศักราช 2524 (กรกนก ลัธธันท์, 2548)

ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5-7 ด้วยเหตุผลของการขยาย การรักษาพยาบาลผนวกกับความต้องการให้มีสถานการศึกษาพยาบาลครอบคลุมพื้นที่จังหวัด ต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ทำให้มีการจัดตั้งสถานการศึกษาพยาบาล ภายใต้ชื่อวิทยาลัยพยาบาล ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ต่อมากระทรวงสาธารณสุขเห็นว่าการผลิตกำลังคนด้านสาธารณสุข มีกระจัดกระจายอยู่ในหลายกรมกอง อาทิ กรมควบคุมโรคติดต่อ กรมอนามัย กรมการแพทย์ ซึ่งเป็นสาเหตุให้ขาดเอกภาพในการกำหนดนโยบาย การวางแผน และการดำเนินงาน และขาด เอกภาพในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพบุคลากรที่เป็นผลผลิต จึงได้ออกพระราชกฤษฎีกา แบ่งส่วนราชการสำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2536 ตั้ง “สถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข” ให้เป็นราชการบริหารส่วนกลาง มีฐานะเป็นสำนัก ต่ำกว่ากรมแต่สูงกว่ากอง และได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เชิญพระนามาภิไธย สมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก เป็นชื่อสถาบันว่า “สถาบันพระบรม ราชชนก” มีบทบาทเป็นสถาบันส่วนกลางด้านนโยบายเกี่ยวกับการผลิต และการพัฒนากำลังคน ด้านสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุข (สถาบันพระบรมราชชนก, 2540, หน้า 132-134; สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545, หน้า 1) และคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้เปลี่ยนชื่อ วิทยาลัยพยาบาลเป็นวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พุทธศักราช 2538

สถาบันพระบรมราชชนกเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหาร และด้านวิชาการ ทั้งในส่วนกลาง และวิทยาลัยโดยมีวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ทั้งสิ้น จำนวน 29 แห่ง ซึ่งวิทยาลัยพยาบาลเหล่านี้ได้กระจายอยู่ทั่วทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค แต่เนื่องด้วยกระทรวง สาธารณสุขมิได้รับผิดชอบการจัดการศึกษา แต่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการให้บริการพยาบาล ด้านสาธารณสุขแก่ประชาชนทั่วประเทศ จึงจำเป็นต้องจัดหาบุคลากรให้เพียงพอ สอดคล้องกับ นโยบายการให้บริการด้านสุขภาพด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ การจัดการศึกษาของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จึงเกิดขึ้นจากความจำเป็นต่าง ๆ เช่น กระทรวงสาธารณสุขมีหน้าที่รับผิดชอบในการให้บริการ ด้านสาธารณสุขแก่ประชาชนทั่วประเทศทั้งเขตเมืองและชนบท จึงจำเป็นต้องมีบุคลากรปฏิบัติงาน ให้เพียงพอ โดยเฉพาะพยาบาลซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการให้บริการสุขภาพแก่ประชาชน ระบบ การจัดการศึกษาเน้นให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของ ประชาชน

การบริหารจัดการของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีผู้อำนวยการ เป็นผู้บริหารสูงสุด อาจมีการมอบหมายให้รองผู้อำนวยการช่วยในการบริหาร เช่น ด้านการจัดการเรียนการสอน จะมีรองผู้อำนวยการด้านวิชาการรับผิดชอบปฏิบัติตามหลักการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา หรือรองผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยเพื่อรับผิดชอบด้านการผลิตงานวิจัยในส่วนของ การบริหารงานวิทยาลัย มีหลายด้านสรุปได้ดังนี้

1. การบริหารงบประมาณ เป็นการบริหารงบประมาณจากงบประมาณแผ่นดิน เงินรายได้ของสถานศึกษา มีการจัดทำแผนและการจัดสรรงบประมาณครอบคลุมทุกภารกิจแล้วยังต้องมีการติดตาม ตรวจสอบการใช้งบประมาณของสถานตามแนวทางการตรวจสอบงบประมาณ คือ มีการติดตามรายไตรมาส และการประเมินทั้งปีงบประมาณ

2. การบริหารบุคคล เป็นงานที่สำคัญมาประการหนึ่งของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข การบริหารงานบุคคลอย่างเป็นระบบคือ การกำหนดหน้าที่ ขอบข่าย ความสำเร็จของแต่ละมีระบบการสรรหา ระบบการพัฒนาบุคลากร ระบบการประเมินผลงานที่เป็นธรรม ชัดเจน

3. การบริหารวิชาการ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดโปรแกรมการศึกษา การบริหารงานด้านวิชาการให้สอดคล้องกับเกณฑ์ที่สภาการพยาบาลกำหนด

4. การจัดการเรียนการสอน หมายถึง งานด้านผลิต และพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลระดับต่าง ๆ สถาบันต้องทำหน้าที่บริหารจัดการ โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการหรือกลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบแต่ละหลักสูตร เอกสารหลักสูตรต้องมีการเผยแพร่แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง การจัดการเรียนการสอนต้องมีประมวลรายวิชา การจัดทำเอกสารตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา มีการผลิตตำรา เอกสารการสอนที่ทันสมัย มีการวางแผนการเรียน วางแผนการวัดและประเมินผลทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ

5. การบริหารงานวิจัย ผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาลต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย เพราะผู้นำสถาบันต้องมีการสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ต้องสนับสนุนบุคลากรในสถาบันให้มีทักษะในการดำเนินการวิจัย

วิทยาลัยพยาบาลทั้ง 27 แห่ง มีหน้าที่จัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการพยาบาล การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรสาธารณสุข ศึกษาค้นคว้าและวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา และการบริการพยาบาล บริการวิชาการแก่สังคม เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเอง ครอบครัว และชุมชน และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทย สภาพแวดล้อม และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้การจัดการศึกษา

ของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นไปในมาตรฐานที่ใกล้เคียงกัน สถาบันพระบรมราชชนก ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของวิทยาลัยพยาบาล จึงได้มีความพยายามที่จะพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา จึงกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก จำนวน 19 มาตรฐาน ในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งเรียกว่า “โครงการประเมินศักยภาพการจัดการศึกษาของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข” โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของกระทรวงสาธารณสุขให้สูงขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งมีการดำเนินงานโดยสรุป ดังนี้

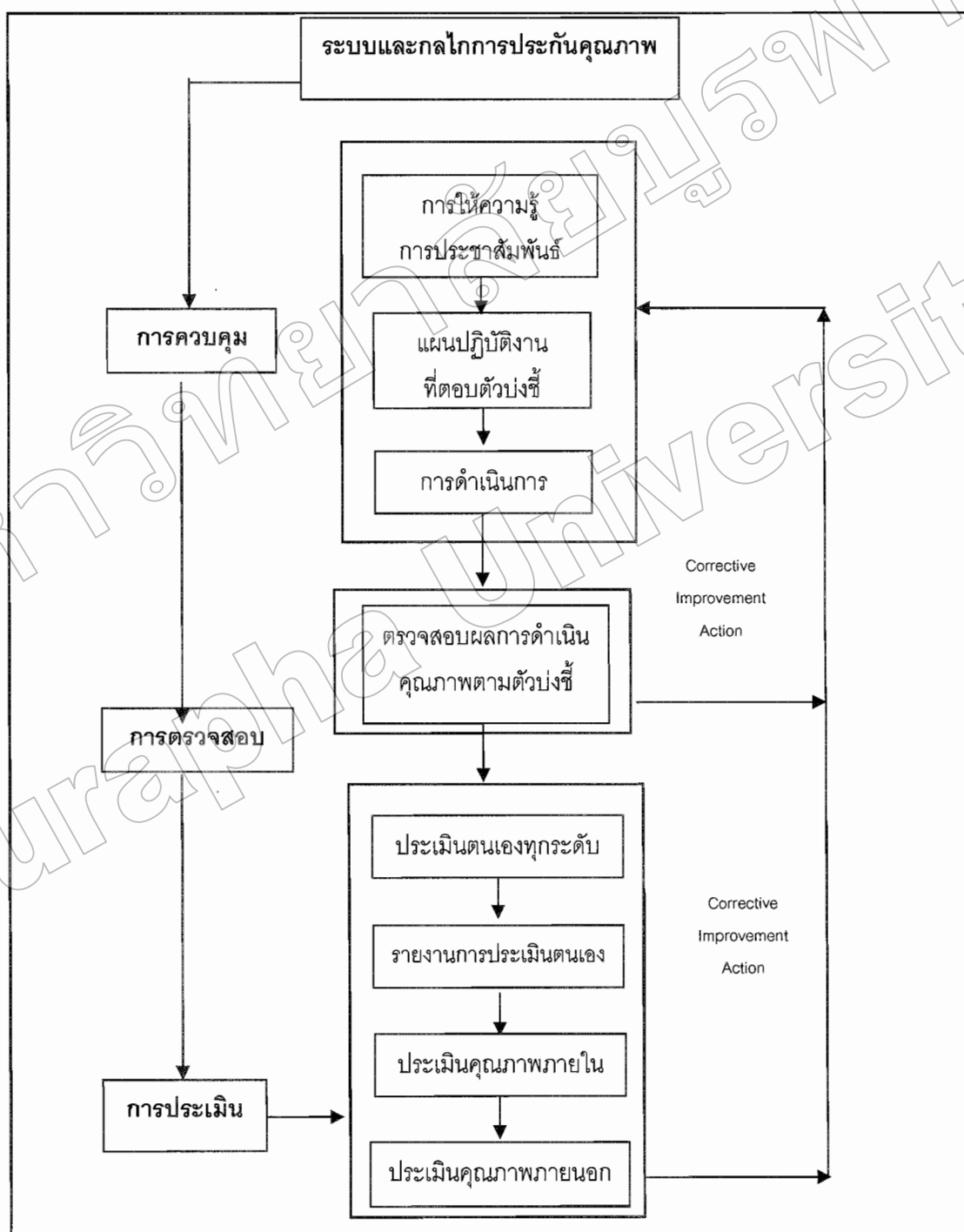
ขั้นตอนแรก สถาบันพระบรมราชชนก และผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลต่าง ๆ ร่วมกันกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษา ซึ่งในเบื้องต้นมีจำนวน 19 มาตรฐาน

ขั้นตอนที่สอง ให้วิทยาลัยประเมินตนเองตามมาตรฐานที่กำหนดขึ้น และจัดทำเป็นรายงานเสนอต่อสถาบันพระบรมราชชนก เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับปัญหาของวิทยาลัย

ขั้นตอนที่สาม สถาบันพระบรมราชชนกพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของกระทรวงสาธารณสุขไปประเมินการจัดการศึกษาของวิทยาลัย โดยยึดตามมาตรฐานที่กำหนดไว้เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาวิทยาลัย

สรุปได้ว่าในด้านการประกันคุณภาพการศึกษา วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขได้มีการควบคุมคุณภาพ โดยการรับรองหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานอุดมศึกษา และเกณฑ์รับรองสถาบันการศึกษาพยาบาลของสภาการพยาบาล และมีสถาบันพระบรมราชชนก ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่ทำหน้าที่พัฒนาระบบ และกลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยให้อิสระแก่วิทยาลัยในสังกัดในการเลือกระบบควบคุมคุณภาพ เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของวิทยาลัย และให้เป็นระบบที่สามารถตรวจสอบและอ้างอิงได้ หรือให้พิจารณาเลือกระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นสากล (กระทรวงสาธารณสุข, 2543, หน้า 8) และพัฒนาขึ้นเองในวิทยาลัยนั้น ๆ ภายใต้เงื่อนไขของความยินยอมพร้อมใจ ตระหนัก และเห็นความสำคัญของคุณภาพ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของทุกคนในหน่วยงาน (กระทรวงสาธารณสุข, 2543, หน้า 16) โดยระบบที่วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเลือกใช้มี 2 ระบบ คือ 1) ระบบคุณภาพ ISO 9000 มีจำนวน 2 วิทยาลัย ซึ่งผ่านการประเมินและรับรองมาตรฐานทั้งระบบแล้ว คือ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี และ 2) ระบบควบคุมคุณภาพโดยใช้ดัชนีบ่งชี้คุณภาพ (Key Performance Indicators: KPIs) วิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั้ง 25 วิทยาลัย

จากการวิเคราะห์คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันพระบรมราชชนก พบว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของแต่ละวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีลักษณะดังนี้

ภาพที่ 4 ระบบการประกันคุณภาพของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

จากแผนภาพดังกล่าวเป็นการแสดงระบบการประกันคุณภาพภายในเริ่มจากการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) ที่มีการให้ความรู้เรื่ององค์ประกอบ ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การพิจารณา ซึ่งอาจจัดโดยสถาบันพระบรมราชชนกและวิทยาลัยพยาบาลนั้น ๆ ดำเนินการเองจากนั้น มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่จะบูรณาการตอบตัวบ่งชี้ในระดับวิทยาลัย จากนั้นได้ดำเนินการตามที่ได้ระบุในแผนปฏิบัติการ ขั้นตอนต่อมาเป็นขั้นตอนการติดตามตรวจสอบ (Quality Audit) เป็นการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานของแผนปฏิบัติการประจำปีว่ามีการดำเนินการหรือไม่ เป็นไปตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งมีการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานปีละ 2 ครั้ง และขั้นตอนการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) เป็นขั้นตอนที่ในแต่ละวิทยาลัย จัดทำรายงานการประเมินตนเองเพื่อรายงานผลการดำเนินการตามองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ ต่อคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน ซึ่งแต่งตั้งโดยสถาบันพระบรมราชชนก ต้องมีคุณสมบัติของผู้ประเมินตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาระบุไว้ จากนั้นต้องรับการประเมินจากสถาบันต้นสังกัดคือ สถาบันพระบรมราชชนก และเตรียมพร้อมเพื่อรับการประเมินคุณภาพภายนอก โดยขั้นตอนทั้งหมดจะมีการดำเนินการตามระบบการพัฒนาคุณภาพ PDCA คือ การวางแผน (Plan) การดำเนินงานและเก็บข้อมูล (Do) การประเมินคุณภาพ (Check) และการเสนอแนวทางปรับปรุง (Act) โดยมีรายละเอียด (คู่มือการประกันคุณภาพภายใน สถาบันพระบรมราชชนก, 2554) ดังนี้

P = เริ่มกระบวนการวางแผนการประเมินตั้งแต่ต้นปีการศึกษา โดยนำผลการประเมินปีก่อนหน้ามาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนด้วย กรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบประกันคุณภาพ หรือตัวบ่งชี้ หรือเกณฑ์การประเมิน จะต้องมีการประกาศให้ทุกหน่วยงานในสถาบันได้รับทราบ และถือปฏิบัติ โดยทั่วกันก่อนเริ่มปีการศึกษา เพราะต้องเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมิถุนายน

D = ดำเนินงานและเก็บข้อมูลบันทึกผลการดำเนินงานตั้งแต่ต้นปีการศึกษา คือเดือนที่ 1 – เดือนที่ 12 ของปีการศึกษา (เดือนมิถุนายน – เดือนพฤษภาคม ปีถัดไป)

C = ดำเนินการประเมินคุณภาพในระดับภาควิชา คณะวิชา หรือหน่วยงานเทียบเท่า และสถาบัน ระหว่างเดือนมิถุนายน – สิงหาคม ของปีการศึกษาถัดไป

A = วางแผนปรับปรุงและดำเนินการปรับปรุงตามผลการประเมิน โดยคณะกรรมการบริหารของสถาบันอุดมศึกษานำข้อเสนอแนะ และผลการประเมินของคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในมาวางแผนปรับปรุงการดำเนินงาน (รวมทั้งข้อเสนอแนะของสภามหาวิทยาลัย) มาทำแผนปฏิบัติการประจำปี และเสนอตั้งงบประมาณปีถัดไป หรือจัดทำโครงการพัฒนา และเสนอใช้งบประมาณกลางปีหรืองบประมาณพิเศษ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อานูภาพ ธงภักดี (2543) ทำการพัฒนารูปแบบที่รวมคุณภาพการศึกษาของ คณะครุศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างโมเดล และตรวจสอบโมเดลโครงสร้าง คุณภาพการศึกษาของคณะครุศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ และเปรียบเทียบผลของการพัฒนารูปแบบที่ รวมคุณภาพการศึกษาของคณะครุศาสตร์ในสถาบันราชภัฏกับข้อมูลจากกลุ่มบุคลากรภายใน สถาบันราชภัฏ และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกสถาบันราชภัฏ กลุ่มตัวอย่างคือกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ภายนอกสถาบันราชภัฏจำนวน 179 คน และกลุ่มบุคลากรภายในสถาบันราชภัฏจำนวน 347 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์กลุ่มพหุ พบว่า 1) โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูล ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ ทั้ง 14 องค์ประกอบมีค่าเป็นบวก โดยมีขนาดตั้งแต่ 0.56-0.89 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกค่าตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม กิจกรรมนักศึกษา การวิจัยการเงิน งบประมาณ ระบบ และกลไก การประกันคุณภาพ อาจารย์ การบริหารและการจัดการ การจัดการเรียนการสอน หลักสูตร ปรัชญา พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของคณะการสนับสนุนจากศิษย์เก่าและชุมชน นักศึกษา และการสร้าง มูลค่าเพิ่มให้นักศึกษา ตามลำดับ 2) โมเดลคุณภาพการศึกษาของคณะครุศาสตร์ในสถาบัน ราชภัฏจากข้อมูลของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูล ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบทั้ง 14 องค์ประกอบ มีค่าเป็นบวก โดยมีขนาดตั้งแต่ 0.27-0.92 และมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.01 ทุกค่าโดยเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ กิจกรรม นักศึกษา การเงินงบประมาณ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การบริหารและการจัดการ ระบบ และกลไกการประกันคุณภาพ การสนับสนุนจากศิษย์เก่า และ ชุมชน นักศึกษา การสร้างมูลค่าเพิ่มให้นักศึกษา หลักสูตร อาจารย์ และปรัชญา พันธกิจ และ วัตถุประสงค์ของคณะ ตามลำดับ 3) รูปแบบของโมเดลของทั้งสองกลุ่มมีความไม่แปรเปลี่ยน ระหว่างกลุ่ม เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ และค่าความแปรปรวน ความแปรปรวนร่วม ของความคลาดเคลื่อนพบว่า มีความแตกต่างกันระหว่างโมเดลของทั้งสองกลุ่ม 4) โมเดลคุณภาพ การศึกษาของคณะครุศาสตร์ในสถาบันราชภัฏจากข้อมูลของทั้งสองกลุ่ม พบว่า ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบทั้ง 14 องค์ประกอบมีค่าเป็นบวก โดยมีขนาดตั้งแต่ 0.38-0.93 และมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.01 ทุกค่า โดยเรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้กิจกรรม นักศึกษา อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดการเรียนการสอนการเงินงบประมาณ การวิจัย ระบบ และกลไกการประกันคุณภาพ การบริหาร และการจัดการ การสนับสนุนจากศิษย์เก่า และ

ชุมชน นักศึกษา การสร้างมูลค่าเพิ่มให้นักศึกษา อาจารย์ หลักสูตร และปรัชญา พันธกิจ และ
วัตถุประสงค์ของคณะ ตามลำดับ

จิวรรณ มณีแสง (2543) ทำการศึกษาการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพของ
สถาบันการศึกษาพยาบาลเอกชนในประเทศไทย มีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ 1) พัฒนา
ระบบต้นแบบ 2) ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ
และผู้เชี่ยวชาญ และ 3) การปรับปรุงให้เป็นระบบสมบูรณ์ พบว่า ระบบการประกันคุณภาพ
การศึกษาสำหรับสถาบันการศึกษาพยาบาลเอกชนประกอบด้วย โครงสร้างระบบ และการบริหาร
ระบบ ขั้นตอนกระบวนการกิจกรรมในระบบ และองค์ประกอบคุณภาพ ดังนี้ และรายการ
ตรวจสอบ สำหรับขั้นตอนกระบวนการ และกิจกรรมประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายใน และ
การประกันคุณภาพจากภายนอก การประกันคุณภาพภายในประกอบด้วย 1) กระบวนการ
การควบคุมคุณภาพ ซึ่งมีกิจกรรมสำคัญ 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมกำหนดองค์ประกอบคุณภาพ
และดัชนีชี้วัดคุณภาพ กิจกรรมการดำเนินงานในการควบคุมคุณภาพ และปรับปรุงคุณภาพ
ที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และกิจกรรมการเตรียมความพร้อมเพื่อการตรวจสอบ และจัดทำรายงาน
การศึกษาตนเอง 2) กระบวนการตรวจสอบและการประเมินคุณภาพภายใน มี 3 กิจกรรม คือ
การศึกษารายงานการศึกษาตนเอง (SSR) การดำเนินการตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายใน
และการจัดทำรายงานการตรวจสอบ 3) กระบวนการปรับปรุงคุณภาพ และการเตรียมความพร้อม
เพื่อการประกันคุณภาพจากภายนอก มี 4 กิจกรรม คือ การศึกษารายงานการตรวจสอบ การปรับปรุง
คุณภาพ การจัดทำรายงานการประเมินตนเอง และการดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนด
โดยหน่วยงานภายนอกที่ประเมิน และเป็นผู้ให้การรับรองสถาบัน การประกันคุณภาพจากภายนอก
มี 3 กระบวนการ 1) กระบวนการตรวจสอบคุณภาพจากภายนอก ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ
หน่วยงานภายนอกแต่งตั้งกรรมการตรวจสอบ และประเมิน คณะกรรมการศึกษารายงาน
การประเมินตนเองของสถาบัน ดำเนินการตรวจสอบตรวจเยี่ยม และจัดทำรายงานการตรวจสอบ
2) การประเมินคุณภาพจากภายนอก มี 2 กิจกรรม คือ การศึกษารายงานการตรวจสอบ และ
รายงานการประเมินตนเองของสถาบัน และการประเมิน 3) กระบวนการพิจารณารับรองสถาบัน
ประกอบด้วย 2 กิจกรรมคือการพิจารณาตัดสินให้การรับรองสถาบันหรือไม่รับรอง และการแจ้งผล
ต่อสถาบัน

เกียรติสุตา ศรีสุข (2545) ทำการศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ในการประเมินคุณภาพ
การจัดการศึกษาหลักสูตรมหาบัณฑิตทางการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและพัฒนา
ตัวบ่งชี้ในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรมหาบัณฑิตทางการศึกษา 2) เพื่อตรวจสอบ

ความตรง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในกระบวนการตรวจวัดตัวบ่งชี้ที่พัฒนาได้

3) เพื่อศึกษาความเหมาะสมของแบบจำลองในการวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 4) เพื่อตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของแบบจำลองในการวัดในการประเมิน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างเป็น กลุ่มคณบดีคณะศึกษาศาสตร์และผู้สอน กลุ่มผู้สอนในหลักสูตรมหาบัณฑิตทางการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้สอนในหลักสูตรมหาบัณฑิตทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าสามารถสร้าง และพัฒนาตัวบ่งชี้ที่มีความตรงเชิงเนื้อหา เชิงโครงสร้าง มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการประเมิน และมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในกระบวนการวัดจำนวน 9 องค์ประกอบ 65 ตัวบ่งชี้ คือ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์ 8 ตัวบ่งชี้ นักศึกษา 9 ตัวบ่งชี้ หลักสูตร 4 ตัวบ่งชี้ การบริหารหลักสูตร 4 ตัวบ่งชี้ กระบวนการเรียนการสอน 8 ตัวบ่งชี้ ทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนการสอน 10 ตัวบ่งชี้ งบประมาณ 6 ตัวบ่งชี้ และการวิจัย 6 ตัวบ่งชี้ ผลการศึกษาความเหมาะสมของแบบจำลอง พบว่า แบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างดีมาก นอกจากนี้ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของแบบจำลองโครงสร้างกลุ่มพหุของตัวบ่งชี้ในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาระหว่างกลุ่มผู้สอนกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ปรากฏว่าแบบจำลองไม่มีความแปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่มผู้สอนกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

เฉลิมชัย หาญกล้า (2545) ทำการศึกษาการพัฒนาระบบการตรวจติดตามคุณภาพภายในของสถาบันราชภัฏ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์บุคลากรของสถาบันราชภัฏที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย และนำข้อมูลมาออกแบบระบบใหม่ ทำการตรวจสอบระบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และประเมินระบบโดยบุคลากรของสถาบันราชภัฏที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า ระบบการตรวจติดตามคุณภาพภายในของสถาบันราชภัฏที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้าของระบบ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการตรวจติดตาม หลักการตรวจติดตาม บุคลากรซึ่งทำหน้าที่ผู้ตรวจติดตาม และเครื่องมือที่ใช้ในระบบการตรวจติดตาม องค์ประกอบด้านกระบวนการของระบบ ประกอบด้วย การวางแผนการตรวจติดตาม การดำเนินการตรวจติดตาม การสรุปผลการตรวจติดตาม การประเมินประสิทธิภาพผลการตรวจติดตาม การทบทวนของฝ่ายบริหาร และการปฏิบัติการแก้ไข และติดตามผลการตรวจติดตาม องค์ประกอบด้านปัจจัยส่งออกของระบบประกอบด้วย รายงานผลการตรวจติดตามคุณภาพ 4 องค์ประกอบด้านข้อมูลป้อนกลับของระบบ คือ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินประสิทธิภาพผลการตรวจติดตาม การทบทวนของฝ่ายบริหาร และการปฏิบัติการแก้ไข และติดตามผลการตรวจติดตาม และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมของระบบคือ การจัดการเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอก

พงศ์เทพ จิระโร (2546) ทำการศึกษาการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสำหรับการศึกษาเฉพาะทางของกองทัพเรือ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนามาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาของกองทัพเรือ เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสำหรับการศึกษาเฉพาะทางของกองทัพเรือ และเพื่อทดลองใช้และประเมินระบบประกันคุณภาพภายในสำหรับการศึกษาเฉพาะทางของกองทัพเรือที่พัฒนาขึ้นดำเนินการวิจัย โดยใช้แบบสอบถามบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาในกองทัพเรือจำนวน 225 คน การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทุกสถาบันในกองทัพเรือจำนวน 11 ท่าน สรุปสังเคราะห์เป็นร่างครั้งที่ 1 นำมาดำเนินการประชุมระดมสมองประกอบด้วย ผู้บังคับบัญชาผู้สำเร็จ ครูอาจารย์ ศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบันทั้ง 11 สถาบัน จำนวน 160 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เป็นระบบมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ ฉบับร่างครั้งที่ 2 นำไปดำเนินการประชุมกลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Focus Group) ในสถานศึกษาของกองทัพเรือทุกสถานศึกษา จำนวน 11 ครั้งมีผู้ร่วม 61 ท่าน นำมาปรับปรุงนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของกองทัพเรือจำนวน 15 ท่าน พิจารณาความเหมาะสม นำไปทดลองใช้กับสถานศึกษานำร่อง 3 แห่ง จากนั้นดำเนินการประเมินระบบโดยผู้เกี่ยวข้อง 32 คนนำมาปรับปรุงระบบเป็นขั้นตอนสุดท้ายสรุปผลวิจัยพบว่า มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของกองทัพเรือที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 8 มาตรฐานทั้งระดับอุดมศึกษา และระดับอุดมศึกษาดำกว่าปริญญาตรี โดยในระดับอุดมศึกษาปริญญาตรีประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่แสดงความเป็นเฉพาะทางของกองทัพเรือจำนวน 21 ตัวบ่งชี้ ส่วนที่สอดคล้องกับ สมศ. จำนวน 25 ตัวบ่งชี้รวมเป็น 46 ตัวบ่งชี้ ส่วนในระดับอุดมศึกษาดำกว่าปริญญาประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่แสดงความเป็นเฉพาะทางของกองทัพเรือจำนวน 17 ตัวบ่งชี้ และมีส่วนที่สอดคล้องกับ สมศ. จำนวน 29 ตัวบ่งชี้ รวมเป็น 46 ตัวบ่งชี้สำหรับระบบประกันคุณภาพการศึกษาของกองทัพเรือที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับกองทัพเรือ การนิเทศงานประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินระบบประกันคุณภาพการศึกษาของกองทัพเรือในการประเมินระบบประกันคุณภาพการศึกษาหลังการทดลองใช้ พบว่า ความรู้ และการปฏิบัติของบุคลากรเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทักษะความสามารถหลังการทดลองใช้ระบบมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกทักษะ กระบวนการประกันคุณภาพภายใน กิจกรรมการนิเทศ กิจกรรมการประเมินคุณภาพการให้ข้อมูลย้อนกลับมีความเห็นด้วยในการนำมาใช้ในระดับมาก การประเมินผลการดำเนินงานเกือบทุกรายการมีความเห็นด้วยในการนำมาใช้ในระดับมาก

พรเทพ รุ่งแผน (2546) ได้ทำการพัฒนาระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีขั้นตอนการพัฒนาระบบ 6 ขั้นตอน ดังนี้ การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) การสังเคราะห์ระบบ (System Synthesis) การออกแบบระบบ (System Designs) การตรวจสอบระบบ (System Verification) การปรับปรุงระบบ (System Improvement) และการนำระบบไปใช้ (System Implementation) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) รูปแบบของระบบ การประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยโครงสร้าง 4 ด้าน คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และข้อมูลป้อนกลับ 2) องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการประเมิน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมิน เครื่องมือ และเอกสารประกอบการประเมิน ผู้ประเมินและผู้รับการประเมิน 3) องค์ประกอบด้านกระบวนการ ประกอบด้วย การวางแผนการประเมิน การสร้าง และพัฒนาเครื่องมือผลการประเมินการปฏิบัติงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลผลการปฏิบัติงาน การวิเคราะห์ข้อมูล และประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยเทียบกับเกณฑ์ที่วางไว้ 4) องค์ประกอบด้านผลผลิต คือ บันทึกสรุปผลการประเมินการปฏิบัติงาน ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) องค์ประกอบด้านข้อมูลป้อนกลับประกอบด้วย ข้อมูลป้อนกลับสำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และข้อมูลป้อนกลับสำหรับเขตพื้นที่ การศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่า จากการนำระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้จริง ในองค์ประกอบทุกด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และ ผลการประเมินที่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานงานประเมินด้านการใช้ประโยชน์ ด้านความ เป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้องอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ทวีศิลป์ กุลนภาดล (2547) ทำการศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้การเป็นมหาวิทยาลัย ราชภัฏที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการที่ดี เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์ ผู้บริหาร และกรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏ รวม 819 คน ทำการตรวจสอบความตรงเชิง เกณฑ์สัมพันธ โดยการนำตัวบ่งชี้มาสร้างเป็นแบบประเมินแล้วนำไปสอบถามความคิดเห็นเชิง ประเมินจากอาจารย์ ผู้บริหาร และกรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า องค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ คือ ความเป็นอิสระทางวิชาการ เสรีภาพทางวิชาการ ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และความโปร่งใสในการบริการวิชาการ ซึ่งองค์ประกอบที่มีน้ำหนักสูงสุดคือ องค์ประกอบ ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ โดยผลการทดสอบของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้การบริหารกิจการ ที่ดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งมีจำนวน ตัวบ่งชี้ทั้งหมด 95 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วยความเป็นอิสระทางวิชาการ 21 ตัวบ่งชี้ เสรีภาพทาง วิชาการ 18 ตัวบ่งชี้ ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ 16 ตัวบ่งชี้ และความโปร่งใสในการบริการ วิชาการ 19 ตัวบ่งชี้

สุทธิธัช คนกาญจน์ (2547) ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพของสถาบันการศึกษาของรัฐ ใช้วิธีการวิจัยแบบเดลฟาย การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ตรวจสอบความตรง โดยการวิเคราะห์โมเดลลิสเรล กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการอุดมศึกษา การบริหาร การศึกษาของรัฐ และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างชนิดปลายเปิด และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้คุณภาพ ผลการวิจัยสรุปว่า ตัวบ่งชี้คุณภาพของสถาบันการศึกษาของรัฐได้ 7 องค์ประกอบ 16 ตัวบ่งชี้ คือ องค์ประกอบด้านคุณภาพ 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบด้านความเสมอภาคในการเข้าสู่ สถาบันการศึกษาอุดมศึกษา 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบด้านการผลิตบัณฑิตตามความต้องการของ สังคม 1 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบด้านประสิทธิภาพการบริหารอุดมศึกษา 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบ ด้านความเป็นสากล 2 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบด้านประสิทธิภาพการบริหารอุดมศึกษาร่วมกับ ภาคเอกชน 3 ตัวบ่งชี้ การหาค่าความตรงพบว่าแบบจำลองการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพของ สถาบันการศึกษาของรัฐได้ค่าสัมประสิทธิ์ความตรงระหว่าง 0.58 – 0.95 ผลการนำองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้คุณภาพของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปพัฒนาไปสร้างแบบติดตาม และ ประเมินผลการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐ และนำไปให้หน่วยงาน การประกันคุณภาพการศึกษาให้ความคิดเห็นที่มีต่อองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ปรากฏว่ากลุ่ม ตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 50 ให้คิดเห็นด้วยว่าการนำตัวบ่งชี้ไปใช้และแหล่งข้อมูลที่สามารถ ให้คำตอบสำหรับตัวบ่งชี้เป็นผู้บริหารสถาบันการศึกษาอุดมศึกษา และผู้เกี่ยวข้องในด้านการบริหาร จัดการของสถานศึกษารวมทั้งกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดให้ความเห็นที่ตรงกันว่า สถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของรัฐทั้งหมดควรมีบทบาท และมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลงานการดำเนินงานของสถาบัน

นิชดา สารถวัลย์แพศย์ (2549) ทำการศึกษาการพัฒนาระบบการบริหารงานด้วยเทคนิค ดุลยภาพ เพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพสำหรับวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาตัวชี้วัดผลการดำเนินการบริหารงานด้วยเทคนิคดุลยภาพ เพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพสำหรับวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข 2) พัฒนาระบบการบริหารงานด้วยเทคนิคดุลยภาพ เพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพสำหรับวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข และ 3) ทดลองใช้ระบบการบริหารงานด้วยเทคนิคดุลยภาพ เพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพสำหรับวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เก็บรวบรวม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็น และตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อระบบการบริหารงานด้วยเทคนิคดุลยภาพ เพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพ

สำหรับวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 35 คน นำระบบไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี สรุปว่า ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่พัฒนาขึ้นตามเทคนิคดุลยภาพ จำนวน 38 รายการใน 4 มุมมองเป็นตัวชี้วัดผลการดำเนินงานด้านลูกค้า 10 รายการ ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานด้านการเงิน 6 รายการ ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานด้านกระบวนการภายใน 12 รายการ และตัวชี้วัดผลการดำเนินงานด้านการเรียนรู้และพัฒนา 10 รายการ ระบบการบริหารงานด้วยเทคนิคดุลยภาพ เพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพสำหรับวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า ได้แก่

1) หลักการและเหตุผล ความรู้ และความเข้าใจในระบบการบริหารงานด้วยเทคนิคดุลยภาพ เพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพ 2) ข้อมูลในการบริหาร 3) เครื่องมือได้แก่ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน (KPIs) ตามคู่มือที่จัดทำขึ้น กระบวนการ ได้แก่ 1) สร้างความรู้ความเข้าใจในกระบวนการบริหารด้วยเทคนิคดุลยภาพ 2) ทบทวนวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์หลักของหน่วยงาน 3) จัดทำแผนที่กลยุทธ์ 4) การวัดผลงาน 5) ประมวลผลการดำเนินงาน ผลลัพธ์ ได้แก่ รายงานผลการดำเนินงานของตัวชี้วัดผลการดำเนินงานตามมุมมองด้านลูกค้า มุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านกระบวนการภายใน และมุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา ข้อมูลย้อนกลับได้แก่ความพึงพอใจของอาจารย์ต่อระบบการบริหารงานด้วยเทคนิคดุลยภาพ เพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพสำหรับวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เมื่อนำระบบที่ได้ไปทดลองใช้ พบว่า องค์ประกอบทุกรายการของระบบมีความเหมาะสม และผลการประเมินค่าจริงเทียบเท่าของกลุ่มตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน มุมมองด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับดี (7.19–8.12) และพบว่า ระดับความพึงพอใจของอาจารย์ที่มีต่อการใช้ระบบอยู่ในระดับดี

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพระดับบุคคล ระดับภาควิชา และระดับวิทยาลัยของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้วิจัยจึงสรุปตัวบ่งชี้ของการประกันคุณภาพระดับบุคคล ระดับภาควิชา และระดับวิทยาลัย ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การสังเคราะห์ตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพระดับบุคคลจากองค์ประกอบคุณภาพที่เกี่ยวข้อง

องค์กรต่าง ๆ	เกณฑ์คุณภาพการศึกษา เพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ	สมการพหุบาล	สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา	สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพ
ด้านการควบคุมคุณภาพ (Quality Control)				
1. การให้ความรู้เรื่องการประกันคุณภาพ	✓		✓	
2. การมีแผนปฏิบัติการทั้ง 4 พันธกิจ	✓	✓	✓	✓
3. การได้รับสวัสดิการที่ดี	✓	✓		
4. กระบวนการจัดการเรียนการสอน	✓	✓	✓	✓
5. การวิจัย	✓	✓	✓	✓
6. การบูรณาการการบริการวิชาการกับพันธกิจต่าง ๆ		✓	✓	✓
7. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกับพันธกิจต่าง ๆ		✓	✓	✓
ด้านการติดตามตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit)				
1. การจัดทำรายงานการประเมินตนเอง		✓	✓	✓
2. รายงานการประเมินตนเองชัดเจน			✓	✓
3. การจัดเตรียมเอกสารหลักฐาน		✓		✓
ด้านประเมินคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment)				
1. การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเกณฑ์คุณภาพ	✓	✓	✓	✓
2. การทำแผนพัฒนาตนเอง	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 4 การสังเคราะห์ตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพระดับภาคีจากองค์ประกอบคุณภาพที่เกี่ยวข้อง

องค์กรต่าง ๆ	เกณฑ์คุณภาพการศึกษา เพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ	สมการพยาบาล	สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา	สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพ
ด้านการควบคุมคุณภาพ (Quality Control)				
1. การพัฒนาบุคลากรในภาควิชา	✓	✓	✓	✓
2. ภาวะผู้นำของหัวหน้าภาควิชา	✓	✓	✓	✓
3. ภาควิชามีตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพภายในระดับภาควิชา			✓	✓
4. มีแผนปฏิบัติการระดับภาควิชาครบทั้ง 4 พันธกิจ	✓	✓	✓	✓
5. ภาควิชามีระบบสวัสดิการที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน	✓	✓	✓	✓
6. มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ	✓	✓	✓	✓
การติดตามตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit)				
1. การจัดทำรายงานการประเมินตนเอง		✓	✓	✓
2. การจัดเตรียมเอกสารหลักฐาน		✓	✓	✓
3. มีคณะกรรมการติดตามตรวจสอบระดับภาควิชา		✓	✓	✓
ด้านประเมินคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment)				
1. การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเกณฑ์คุณภาพ	✓		✓	✓
2. การประเมินคุณภาพระดับภาควิชา			✓	
3. การทำแผนพัฒนาระดับภาควิชา			✓	

ตารางที่ 5 การสังเคราะห์ตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพระดับวิทยาลัยจากองค์ประกอบคุณภาพที่เกี่ยวข้อง

องค์กรต่าง ๆ	เกณฑ์คุณภาพการศึกษา เพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ	สภามหาวิทยาลัย	สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา	สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพ
ด้านการควบคุมคุณภาพ (Quality Control)				
1. การพัฒนาบุคลากร	✓	✓	✓	✓
2. โครงสร้างการบริหารงานที่เหมาะสม	✓	✓	✓	✓
3. ระบบสารสนเทศที่สนับสนุนการประกันคุณภาพ	✓	✓	✓	✓
การศึกษา				
4. มีแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการที่ครอบคลุม 4	✓	✓	✓	
พันธกิจ				
5. ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ	✓	✓	✓	
6. มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ	✓	✓	✓	✓
7. การวิจัย	✓	✓	✓	✓
8. การบูรณาการการบริการวิชาการกับพันธกิจต่าง ๆ	✓	✓	✓	✓
9. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกับพันธกิจต่าง ๆ	✓	✓	✓	✓
การติดตามตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit)				
1. การแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา	✓	✓		
2. มีผู้รับผิดชอบตัวบ่งชี้ระดับวิทยาลัย		✓	✓	
3. การจัดทำรายงานการประเมินตนเอง		✓	✓	✓
4. การจัดเตรียมเอกสารหลักฐานพร้อมรับการตรวจเยี่ยม		✓		✓
5. การทำแผนพัฒนาระดับวิทยาลัย	✓	✓	✓	✓
6. การปรับแผนปฏิบัติการ		✓	✓	✓
ด้านประเมินคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment)				
1. การแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน			✓	✓
2. การประเมินคุณภาพระดับวิทยาลัย		✓	✓	✓
3. การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเกณฑ์คุณภาพ	✓	✓	✓	✓
4. การทำแผนยุทธศาสตร์	✓	✓	✓	✓

จากการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพจากองค์ประกอบคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สรุปได้ว่าตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพภายในระดับบุคคล ด้านการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) ประกอบด้วย การให้ความรู้เรื่องการประกันคุณภาพ การมีแผนปฏิบัติการทั้ง 4 พันธกิจ การได้รับสวัสดิการที่ดี กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบูรณาการ การบริการวิชาการกับพันธกิจต่าง ๆ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกับพันธกิจต่าง ๆ ด้านการติดตามตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) ประกอบด้วย การจัดทำรายงานการประเมินตนเอง รายงานการประเมินตนเองชัดเจน การจัดเตรียมเอกสารหลักฐาน และด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment) ประกอบด้วย การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเกณฑ์คุณภาพ การทำแผนพัฒนาตนเอง

สำหรับตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพภายในระดับภาควิชา ด้านการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากรในภาควิชา ภาวะผู้นำของหัวหน้าภาควิชา ภาควิชามีตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพภายในระดับภาควิชา มีแผนปฏิบัติการระดับภาควิชาครบทั้ง 4 พันธกิจ ภาควิชามีระบบสวัสดิการที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ด้านการติดตามตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) ประกอบด้วย การจัดทำรายงานการประเมินตนเอง การจัดเตรียมเอกสารหลักฐาน มีคณะกรรมการติดตามตรวจสอบระดับภาควิชา และด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment) ประกอบด้วย การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเกณฑ์คุณภาพ การประเมินคุณภาพระดับภาควิชา การทำแผนพัฒนาระดับภาควิชา

สำหรับตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพภายในระดับวิทยาลัย ด้านการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากร โครงสร้างการบริหารงานที่เหมาะสม ระบบสารสนเทศที่สนับสนุนการประกันคุณภาพการศึกษา มีแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการที่ครอบคลุม 4 พันธกิจ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ การวิจัย การบูรณาการ การบริการวิชาการกับพันธกิจต่าง ๆ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกับพันธกิจต่าง ๆ ด้านการติดตามตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) ประกอบด้วย การแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา มีผู้รับผิดชอบตัวบ่งชี้ระดับวิทยาลัย การจัดทำรายงานการประเมินตนเอง การจัดเตรียมเอกสารหลักฐานพร้อมรับการตรวจเยี่ยม การทำแผนพัฒนาระดับวิทยาลัย การปรับเปลี่ยนปฏิบัติการ และด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment) ประกอบด้วย การแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน การประเมินคุณภาพระดับวิทยาลัย การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเกณฑ์คุณภาพ การทำแผนยุทธศาสตร์